

P. 11
34

7-9

ANUL IV, Nr. 8-9

IULIE-SEPTEMBRIE, 1938

APOSTOLUL

— REVISTA DIDACTICA ȘI LITERARA —

CUPRINSUL:

1. Jud. Neamț în Memoriile Reginei Maria . C. Turcu
2. Monografia bisericii Sf. Gheorghe . Pr. D. Săvescu
3. Paștele Țiganilor Inv. Th. Ursu
4. I. Al. Brătescu-Voinești . . . Prof. V. Țăranu
5. Căisul I. Al. Brătescu-Voinești
6. Seară George Moroșanu
7. Folklor-Cântec C. Tănase-Teiu
8. " Descânțete Inv. D. Mareș
9. Cronici V. T

Inscr. Trib. Neamț Nr. 10.272 | 1938. Cenzurat.

Administrația: Revizoratul Școlar Neamț.

3579
17.582

COLABORATORI:

ANDREI VICTOR, AVADANEI MIHAI, CAPȘA GRIGORE, CO-
JOCARU MIHAI, DOROHONCEANU FLORICA, GABREA
IOSIF, GAVRILESCU Pr. MIHAI, GHÎTESCU VASILE, IONES-
CU Pr. ERNEST, MACOVEI TEOFAN, MANOILESCU Ec. I. C.
MAREȘ D., MOGA N-LAI, MOROȘANU GEORGE, MURARU
ECATERINA, PARFENIE OCTAV, POPOVICI P., SĂVESCU
Pr. D., STAMATE MIHAIL, STRATILESCU LUCIA, TANASE-
TEIU C., ȚĂRANU VICTOR, TĂRÂȚĂ V. G., TĂZLĂUANU
ION, ȚIPA D. D., TRAUTZEL I., TRIFAN D., TURCU C.,
UNGUREANU Pr. N. D., URSU TH.

Regina Maria
(1875-1938)

A P O S T O L U L

REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ
APARE ODATĂ PE LUNĂ SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-NEAMȚ

FONDATORI:

C. LUCHIAN, V. SCRIPCARU, C. TURCU, EUFR. MANOLIU, ALEX. GHEORGHIU
M. AVADANEI, D. HOGEA, T. MACOVEI, M. STAMATE, I. RAFAIL, I. STROIA

COMITETUL DE CONDUCERE

V. GABOREANU, M. AVADANEI, EUFR. MANOLIU,
V. SCRIPCARU, C. TURCU, TH. URSU.

REDACTOR: VICTOR ȚĂRANU

CASIER: C. AVASILOAIEI

SECRETAR: S. PURICE.

Jud. Neamț în Memoriile Reginei Maria

La Piatra-Neamț, în vremea războiului

I

Sunt 20 de ani dela războiul cel mare. Câți oare își vor fi mai amintind de viața din vremea aceea de tragică existență! Și câți nu vor mai fi azi, din aceia care au trăit atunci, în aceste locuri vecine cu granița și cu moartea și înfiorate de sumbrele bubuituri ale tunurilor!

În 20 de ani, orașul nostru s'a schimbat de nerecunoscut. S'au prefăcut străzi—unora li s'a schimbat și numele,—s'au dărâmat case vechi—cu înfățișare domoală de patriarhale conacuri boierești și s'au clădit altele—unele după un chip străin de sufletul românesc al regiunii; dar mai ales au dispărut din acest oraș orice urme care să amintească generațiilor viitoare despre viața tragică din vremea războiului, când micul nostru oraș concentra în spitalele lui toată marea durere și tot eroismul înfrânt depe front. Numai cimitirul eroilor depe Valea Viei a mai rămas, cu crucile lui de aceeași mărime, așezate în rând ca niște soldați, la capete de soldați eroi.

Dar dacă vremurile bune, ca și cele rele—de restriște—se uită repede, ceea ce nu-i totdeauna un bine, viața așa cum a fost în orașul Piatra și județul Neamț—viața țărănească și cea vitejească—a rămas să vorbească posterității, datorită talentului

literar neîntrecut al Reginei Maria— care a fost vreme de patru luni, în 1918, marea binefăcătoare a populației nevoiașe și alinătorea suferințelor depe întreaga Vale a Bistriței, până la graniță.

Iată amintirile din acea vreme, însemnate de Augusta scriitoare în volumul III al minunatei cărți care este „Povestea Vieții Mele”.

Pagina 305-6 : „Am petrecut în tren o noapte destul de liniștită, apoi o dimineață obositoare la Piatra, printre bolnavi și răniți. Piatra e un orașel foarte frumos la malul Bistriței. Ne-au întâmpinat Averescu și prefectul, un vechiu prieten al lui Aunty de la Curtea de Argeș; e un domn bătrân, cu purtări prea familiare, cam supărătoare, însă binevoitor și după câte se spun, este un foarte bun prefect, ceea ce la urma urmelor e singurul lucru important. Întâiu am fost la spitalul Crucii Roșii și apoi la un sanatoriu pentru ofițerii și doctorii francezi; e o casuță plăcută care le e foarte dragă și în care vin să se odihnească cu mare plăcere. Ei doriseră mult să le fac o vizită și m'au întâmpinat cu bucurie măgulitoare pentru mine. De acolo m'am dus la d-na Albu, care odinioară, în tinerețea mea, mă găzduise pe când făceam cu soțul meu o excursie pe Valea Bistriței. Acum e văduvă și e foarte bolnavă, pare îngrozitor de schimbată. Am vorbit împreună de vremea de mult, ceea ce ne-a întristat pe amândouă, dar i-a părut bine că m'am dus s'o văd; vizita mea a mișcat-o mult, căci duce o viață foarte singuratică și e cu desăvârșire infirmă.

Plecând dela ea am trecut râul și ne-am dus la marele spital de convalescenți, pe care îl conduce prietena mea Lise Soutzo și care e mândria lui Averescu. E o organizație minunată și are până acuma loc pentru o mie de bolnavi, dar Averescu ar vrea s'o mai mărească și să poată găzdui patru mii. Lise împreună cu un neobosit doctor român, conduc acest spital cum nu se poate mai bine; Lise este foarte pricepută și cu toate că e singura femeie acolo, isbutește să nu stingherească pe nimeni. E silită să lucreze foarte mult și a trebuit să locuiască până acum într'o baracă mică de scânduri necloplite la capătul unuia din pavilioanele de lemn. Acum două săptămâni s'a clădit pentru ea, chiar deasupra spitalului, o casuță destul de frumoasă, de unde se vede întreg ținutul; de acolo are o prăveliște minunată și am avut plăcerea să mă joc cu băiețelul Lisei care locuiește cu ea. Singura critică ce-i pot aduce e că spitalul, așa cum se vede acum, n'are în jurul lui nici un co-

pac. Poziția spitalului meu de la Coțofănești e mult mai frumoasă, cu crângurile de plop ce-l înconjoară; aici însă dealurile, sunt mai înalte. Mi-am făcut obișnuitul colind printre bolnavi, împărțindu-le daruri. Azi, chiar de dimineață, a început căldura istovitoare, care crește mereu din ceas în ceas. Lise e o tovarășe cât se poate de bună și m'a îngrijit minunat. N'aveam cu mine decât pe Lisabetha. Dejunul ne-a fost servit pe coasta dealului de unde se vede tot spitalul și l-am luat împreună cu ofițerii convalescenți. După aceea am vizitat partea cealaltă unde se vor clădi noile bărci. Ne-am întors apoi la Piatra să vizităm marele spital rusec; doctorul știa franțuzește și toată lumea (până și soldații) se arătau mulțumiți și veseli de a mă vedea. Averescu știa perfect rusește și trebuie să recunosc că-și face datoria cu neîntrecută demnitate și ordine. După aceea am plecat pe o căldură copleșitoare spre Bacău...

* * *

La sfârșitul acestor rânduri regale, credem necesar să dăm unele informații lămuritoare pentru a identifica și localiza cuprinsul lor.

Aunty (în englezește—mătușă) este Regina Elisabeta; iar prefectul arătat (după identificarea d-lui Al. Tătaru—secretar g-1 al Prefecturii) refugiatul Neculai Brânzeu din Pitești.

Spitalul Crucii Roșii, vizitat de suverană era așezat în localul liceului de băieți „Petru-Rareș” și purta nr. 229; iar casa ofițerilor francezi este frumoasa vilă a d-lui G. D. Lalu, care și azi stârnește admirația vizitatorilor acestui oraș. Șeful misiunii franceze era doctorul Gauthier.

Doamna Albu—ne spune venerabilul bătrân D. Hoge, care era primar al orașului în acea vreme—este regretata cucoana Eleonora, distinsa și vrednica soție a lui Nicu Albu, fost deputat și senator de Neamț și primar și prefect al orașului; tot el este și ziditorul renumitului parc al orașului, despre care se spune că este azi printre cele dintâi din țară ca frumusețe. În 1901, Principii moștenitori au făcut o excursie pe Valea Bistriței, mergând la Broșteni, iar de acolo călare, peste Barnar, la Dorna și înapoi cu plutele până la Piatra. Cu această ocazie, înalții oaspeți și viitorii suverani ai României au fost găzduiți de soțul Albu, în Piatra. Afectiunea Principesei Maria pentru d-na Albu a fost așa de mare, încât i-a luat sora pe Adele Cantemir, ca Doamnă de onoare la curte, post în care se află și azi.

Spitalul de convalescenți de Peste Vale este cunoscutul

„Sanatoriu în Carpați” înființat de generalul Averescu și așezat sub Bâta Doamnei, alături de conacul D-nei Costinescu.

Dejunul a fost servit pe coasta dealului Bâta Doamnei, lângă căsuța D-nei Soutzo. Căldura era mare, căci această vizită regală a avut loc la 12/25 August 1917—zi în care orașul a fost atacat de mai multe avioane dușmane.

Spitalul rusesc, vizitat de suverană, era situat în localul școlii profesionale de fete.

II

Dela Piatra la Dobreni și Grumăzești

A doua vizită a Reginei Maria la Piatra, în vremea războiului, a avut loc în ziua de 23 Sept. — 6 Octomvrie 1917. Trecuse abia o lună și jumătate dela vizita precedentă. Iată ce au consemnat rândurile regale la pagina 337-329, din același al III-lea volum din „Povstea Vieții Mele”, cu privire la cele ce se petreceau în orașul nostru și în vecinătățile lui, la Dobreni și Grumăzești :

„La ora 9 ne-am coborât la Piatra unde am fost întâmpinați de generalul Averescu. Am trecut din spital în spital, vizitând cât am putut de multe până la 10 jumătate, ora când eram așteptată la sanatoriul organizat de generalul Averescu. Aici am fost întâmpinați cu multă cinste și urale de către ofițerii și doctorii de diferite neamuri.

Generalul Averescu m'a condus spre mijlocul curții, unde era întins un covor mic în culori deschise. Acolo am ascultat o mică slujbă religioasă, urmată de o cuvântare a generalului, foarte bine rostită. Toate erau cât se poate de frumos organizate și cu acea desăvârșită ordine caracteristică firii lui Averescu. În una din băraci ni se arată diferite lucruri făcute de convalescenți și aici mi s'a prezentat o mulțime de lume de diferite neamuri. M'am arătat binevoitoare față de toți, vorbind cu fiecare limba lui, în timp ce fiecare se îmbulzea în jurul meu. Înainte de dejun, Lise Soutzo ne duse la căsuța ei depe culme care e cât se poate de drăguță, în care totul e frumos și pe deasupra are drept decor un crâng cu frunzișul îngălbenit și purpuriu. Am fost mai cu deosebire încântată de o bucată de pânză groasă rămânească, vopsită portocaliu cu care își leagă uneori părul. E o culoare care mă desfată; făcea un contrast puternic cu pereții albi, lipsiți de ornamente. Lise se ferește din adins de orice fel de podoabe sau de răsfaț, în acest locaș al simplității, totuși își îngăduise

să atârne pânza portocalie. Simt o ciudată pornire către aceeași culoare atât de vie.

Dejunul a fost servit într'o grădină din dosul sanatoriului la umbra unor nuci bătrâni. În jurul mesei noastre, mesele în tinse pentru ofițeri și soldații convalescenți alcătuiau un mare patrat. Dejunul nu ținu atât de mult cât mă temeam eu, și la sfârșit soldații începură să joace jocuri naționale; apoi câțiva artiști care se aflau printre convalescenți, recitară pe lângă versuri patriotice și poezii pline de duh.

După aceea împărții țigări celor 2000 de convalescenți' care defilară în fața mea unul câte unul, încât la urmă începu-se să mă doară brațul. Apoi plecarăm în sgomotul uralelor ca să vizităm pe doctorii și ofițerii francezi în casa lor de odihnă. Aici găsiți pe prieteaul meu Ferreyrolles și apoi merșerăm la marele spital de contagioși în care colindarea îmi păru fără sfârșit: 1800 de paturi de contagioși. Colonelul Anderson mă urmă credincios peste tot unde mergeam, arătând o adevărată plăcere a fi cu mine, dar și mirarea de a vedea cât de grea e viața unei regine și munca unei singure zile, pe care el o socoti obositoare până la istovire.

Această încordată colindare se sfârși printr'o vizită la bătrâna doamnă Bogdan, una din cele mai de seamă personalități ale orașului Piatra, care totdeauna dorise să vin s'o văd în conacul ei bătrânesc, așezat afară din oraș. E fără îndoială o locuință încântătoare și am fost primită cu vădită bucurie și însuflețire; mi s'a oferit un ceaiu cât se poate de bun și așa de îmbelșugat, încât părea mai mult un prânz. Col. Anderson era așezat lângă mine și avea mult chef de vorbă, ba chiar se simțea îndemnat spre izbucniri poetice, inspirat de trandafirii de pe masă, etc... Rar am văzut un om ma politicos. Rămânea însă mut de uimire când vedea ce poate face o singură ființă regală în timp de o zi. Nu înceta de-a spune cu o admirație cam înspăimântată. După o animată conversație, plină de bună voie și un schimb curtenitor de vorbe plăcute, părăsirăm pe buna bătrână și plecarăm, încărcăți cu tot ce se putuse aduna din grădinele, bucătăria și ferma ei. Apoi trecurăm peste mai multe dealuri și prin pădurii ruginite de toamnă, până la conacul Prințului Caragea, unde nora lui se grăbi să-mi arate un spital mic, înjghebat de ea, în satul lor. Cu toate că spitalul nu era mare, strădania ei era vrednică de toată lauda și o felicitătu foarte călduros. Apoi stăruii să ne ducă la casa socrilor ei, unde iarăși ne așteptau tot felul de

bunătați, însă ne era imposibil să mai gustăm ceva. Când plecarăm se făcuse noapte; un drum lung, foarte lung în întineric sub stele; era o noapte dulce și blajină, plină de încântare. Mașina noastră mergea, mergea, mergea... Ajunserăm în sfârșit la Iași la miezul nopții".

* * *

Dăm și pentru aceste rânduri regale lămuririle necesare pentru identificarea și localizarea celor cuprinse în ele:

Țimp de o oră și jumătate după sosirea în oraș, Regina Maria a vizitat cât mai multe spitale. În adevăr Piatra-Neamț, oraș frumos de munte, cu aer întăritor, — așezat la câteva zeci de km. depărtare de vechea graniță, — avea multe spitale, întrucât aici se concentrau răniții și mai apoi bolnavii de boli molipsitoare. După informațiunile căpătate dela d-na Burbea și dela avocatul Ică Grigoriu și Carol Rorlic, foști cercetași sanitari în vremea războiului, erau în Piatra următoarele spitale mai însemnate: spitalul Crucii Roșii în localul liceului de băieți, spitalul rusesc în localul școlii profesionale de fete, apoi alte spitale în casele internatului de băieți, în str. V. A. Ureche, în școala evreească, în azilul de bătrâni, în spitalul de izolare și în cel județean, în prefectura veche, în școala Nr. 2 și 3 de băieți, în școala Elena Doamna depe terenul spitalului nou, etc... Marele spital de contagioși — după cum ne spune d-l avocat Ioaniu, fost prefect pe atunci — era în cazarma regimentului 15. D-sa a înființat acel spital acolo fiind în afara orașului și având linia ferată chiar pe lângă poartă. Spre a evita contactul cu orașul, chiar și morții erau înmormântați tot în afară de oraș — în cimitirul din satul Vânători.

Despre sanatoriul „In Carpați”, despre căsuța d-nei Soutzo și despre casa ofițerilor francezi, am dat lămuriri mai sus. Masa a fost servită sub nucii bătrâni ce se văd și azi „Peste Vale” lângă conacul Costinescu.

Vizita la d-na Bogdan, în afară de oraș, e la conacul moșierului Leon Bogdan din comuna Dobreni, mare agricultor, care stăpânea și moșla Budeștii-Ghicăi, după mama sa Ana, o Ghiculeasă. Acesta era un pasionat crescător de cai și un mare om politic — fost deputat în 1905, fost prefect în 1911-13 și senator în 1914, după cum ne spune d-l D. Hogeia. D-na Bogdan era fiica marelui Kogălniceanu. Era o femeie foarte energică și deosebit de înțeleasă. A avut un însemnat rol politic în acest județ, datorită legăturilor cu marii oameni ai

vremii. Conacul său dela Dobreni a servit, în vremea războiului, ca loc de refugiu și de largă ospitalitate pentru mulți oameni ai țării.

Vizita regală se prelungește în aceeași zi și la conacul Prințului Caragea din Grumăzeștii Neamțului, unde nora acestuia — o fiică a lui Gh. Cantacuzino, fost prim ministru al țării, îngrijea de un spital din acea localitate. E vorba de d-na Ecaterina C. Caradja. Socrul său este Prințul Aristide Caradja, un bătrân azi de aproape 80 de ani, care este socotit drept o somitate în cunoașterea fluturilor și a vieții lor, după cum a spus la radio și d. prof. universitar I. Simionescu. Savantul acesta are la Grumăzești cea mai renumită colecție de fluturi, pentru care i s'a oferit multe milioane. Informațiile despre această familie mi le-a dat bucuros d-l avocat V. C. Șoarec.

III

Trei luni la Bicz, printre țărani.

Către sfârșitul lunii Iunie 1918, Familia Regală se gândea la alegerea unui loc retras și liniștit, căci vieața la Iași devenise mult prea obositoare în acele vremuri tulburii.

Sortii au căzut pe Bicz.

„... Incepurăm să vorbim despre plecarea noastră la Bicz, unul din domeniile Coroanei, în frumoasa vale a Bistriței. Avem acolo o casă mare și albă, chiar pe malul apei, pe care treceau, alunecând, plutele.

Era un loc de o frumusețe idilică. Deși casa nu era destul de încăpătoare, puteam, înghesuindu-ne puțin, să ne luăm acolo reședința cu toții la un loc. Vieața în oraș ajunsese de nesuferit și simțeam nevoia unei odihne mai lungi în aerul curat de la țară...” (Vol. III, p. 517)

A mai trecut însă aproape o lună dela acest gând, căci deabia în a doua jumătate a lunii Iulie 1918, memoriile încep să fie datate din Bicz.

„În sfârșit veni și ziua fericită când părăsirăm Iași pentru a ne muta la Bicz. Schimbarea orașului cu aerul de munte a fost o mare ușurare și ne dădurăm seama îndată cât de mult bine ne făcea. Senina vieață de la țară ne potoli nervii încordați; ne bucurarăm de priveliștea frumoasei văi, de satele mici și drăgălașe, de vechile biserici și mănăstiri și în curând ajunserăm foarte buni prieteni cu țărani al căror port, alci, e foarte pitoresc. Din valea cea mare se deschid o mul-

țime de vâlcele; în fiecare zi descopeream câte un peisaj nou, iar florile de câmp constituiau un neîncetat prilej de încântare..." (p. 520-21)

Vieța la Bicz se părea că este foarte liniștită. Totuși Regele și Regina erau mereu preocupați de situația țării, care fusese cotropită de dușmani. Dar nu numai aceasta. Traiul în acele vremuri era foarte greu, cele necesare existenței se găseau foarte greu și lucrul acesta impresiona în mod deosebit viața Reginei.

„... Umblam mult printre țărani și descopeream în curând multele lor nevoi. Cu ajutorul Prințului Știrbey izbutisem să cumpăr câteva vagoane de mălai, care e temelul hranei țăranilor. Sub supravegherea d-rului Mamulea, organizaui în satul nostru împărțirea regulată a acestei neprețuite făini, care acum se găsea cu greu. Totodată înjghebaiu și un dispensar, unde puteau veni bolnavii și suferinzii ca să capete medicamente și sfaturi medicale. Veneau cu sutele în fiecare zi și am putut face astfel mult bine.

Valea Bistriței era foarte săracă și, de când încetaseră luptele active, Crucea Roșie și Societatea Regina Maria lucrau fără odihnă în mai multe văi, îngrijind pe țărani nevoiași. Aceste echipe erau conduse de multe prietene de ale mele, din care cele mai de seamă erau: d-na Mariette Balș (sora Prințului Știrbey), doctorul și d-na Jean Costinescu, d-na general Coandă cu fițele ei și multe altele.

La Tarcău muncise cu un adevărat devotament d-na Julieta Antonescu, jefindu-și viața pentru cei nevoiași, căci se îmbolnăvi și muri. Țăranii, care o iubeau din toată inima, stăruiră să fie îngropată în mijlocul lor. Mă duceam des la mormântul ei; acolo se adunau în jurul meu cei ce fuseseră îngrijiți de ea și îmi povesteau multe ...„era ca o mamă“, îmi spuneau ei și parcă îi vedeam în ochi chipul ei tânăr și frumos, așa cum o cunoscusem cu un an înainte... Amintirea ei a rămas sfântă în satul Tarcău. (p. 522).

Atmosfera minunată și priveliștile încântătoare depe Valea Bistriței, erau însă totdeauna un tămăduitor al tuturor necazurilor și un reconfortant deosebit de puternic.

„Zi minunată! Fac lungi plimbări cu Lili Catargi, care-i tot atât de vioale și neobosită ca și mine. Am început din nou să mă îmbrac în portul românesc, să fac vizite țăranilor în colibe lor și să stau de vorbă cu ei. Sunt încântați când e pășesc pragul și mă urmează peste tot. Au un graiu atât

de fermecător, chiar poetic și știu să-și arate dragostea față de noi. Nu sunt răsfățați de soartă. Totdeauna plini de multe nevoi, au în mine o încredere copilărească și sunt bucuroși de orice. Nu mă arăt nicăieri cu mâinile goale. Am învățat pe cei trei orfani ai mei să meargă după mine, purtând coșurile cu micile mele daruri. (p. 524)

Așa a trecut viața la Bicăz în acea vreme. Fără protocol și fără oficialitate. Așa a trecut vara, și așa a trecut o jumătate de toamnă.

„Toamna era una din acele minunate toamne românești atât de însoțite și de pline de culoare. Șederea noastră la Bicăz ne prinsese minunat de bine. Mă simțeam întărită, trupul îmi era de oțel, sângele părea că îmi svâcnește în vine cu o viață îndoită; mintea îmi era ageră și plină de așteptare. Părea că sub fiecare faptă exterioară din liniștita noastră viață de toate zilele, curgea ca un pârau ascuns, o simțire plină de înfrigurare. Eu îmi urmam colindările printre țărani, care peste tot mă primeau cu o încredere înduioșătoare. Făceam lungi plimbări pe jos, cu mașina, călare, căutam flori de câmp și cercetam cu nesaț toate frumusețile munților împrejurimilor. Ballif ne făcuse rost de niște căluți de munte și în costum țărănesc, însoțită de vreunul din copiii mei, sau de Lili Catargi, descopeream colțuri minunate unde nu se putea ajunge decât cu multă greutate. Trebuie să mărturisesc că fiind o pățimașă iubitoare a călăriei, n'am fost niciodată o amatoare de plimbări pe jos. Mă feream de urcușuri lungi, dar mă înnebuneam după hoinăreală prin văi, dealuri, călare pe agerii noștri căluți, pentru care niciun urcuș nu era prea aspru și nici un coboriș prea abrupt. A porni pe cărări necunoscute, mă umplea de o simțire încântătoare, de libertate nestăvilă. Călărind astfel am descoperit locuri de o frumusețe strălucitoare, unde mi-ar fi plăcut să întârzii mai mult, dar unde nu mi-a fost scris să mă mai întorc.“

CONSTANTIN TURCU

MONOGRAFII

Monografia Bisericii Sf. Gheorghe din Șerbești, Jud. Neamț *)

(Urmare)

CAP. IV

PICTURĂ

1) **Pictura murală**

Întreaga biserică înainte de război nu avea nici o pictură murală. În 1923 biserica s'a reparat radical, acoperindu-se cu șindrila, s'a văruiat pe dinafară, iar înăuntru s'a curățat peste tot și s'a mai făcut și oarecare pictură. În pridvor pe cele 4 arcuri, s'au făcut niște înflorituri fără nici o importanță. Deasemeni în nartex și naos. În cupolele nartexului, naosului și absidel altarului, s'a făcut oarecare pictură. În cupola nartexului se află pictată Maica Domnului rugătoare în picioare, cu mâinele și ochii ridicați spre cer, pe un fond albastru ca cerul; Tânără cu o blândețe expresivă, cu capul aplecat puțin spre dreapta înconjurată de nori cerului, în oarecare lumină cerească, cu halna de desubt roșie, încinsă peste mijloc cu două frânghii cu un nod în față; halna de deasupra ce-i acopere spatele și genunchile, de culoare verde închis. La picioare, ies din nori doi copii îngeri, ce-și au picioarele în nori. În jurul capului o lumină mai pronunțată. Deasupra capului scris cu literă mare „Maica Domnului”, iar jos cu aceeași literă „Cea mai slăvită”. jos iscălește „Pictorul N. Cristea 1923”.

În naos, pe lângă înfloriturile de mică importanță, pe cupolă se află Isus Hristos Pantocratorul, pe bolta cerească în mijlocul norilor, luminând în jurul capului, înconjurat de multe stele pe albastru senin al cerului. Cu mâna dreaptă binecuvântează, iar cu stânga ține Evanghelia deschisă. Împrejur emblemele celor 4 evangheliști: omul, leul, bou și vulturul, și toți înaripați; umilinta și blândețea îi sunt caracteristice;

Vezi revista „Apostolul” No. 6-7 din Mai—Iunie 1938.

toți cei opt pedentivi sunt decorați în culoarea marmorei verzule deschise. În cele 4 locuri rămase libere, între marile arcuri deasupra pedentivilor mari se află cei 4 evangheliști, scriindu-și fiecare evanghelia, având alături fiecare simbolul respectiv.

2) Pictura Catapetesmei

Catapeteasma pare a nu fi cea originală de la Vasile Lupu; e mai nouă; probabil cea veche s'a distrus, rămânând 3-4 icoane mobile atârinate pe pereți.

În rândul întâu în dreapta și stânga ușilor împărătești, ca de obicei Mântuitorul și Maica Domnului. Pe ușa sudică Sf. Dumitru ostaș, pe cea nordică Sf. Ioan Botezătorul; în dreapta ușei sudice Sf. Gheorghe, icoana hramului, ostaș tânăr cu sulita în mâna stângă, iar în dreapta are crucea și câteva ramuri. În stânga ușei nordice, Nașterea Maicii Domnului pe pereți, în dreapta, Sf. Alexandru, episcop, cu mitra pe cap, învesmântat cu scumpe veșminte; în mâna stângă ține evanghelia iar cu dreapta binecuvântează. Icoana din stânga catapetesmei a Sfinților împărați Constantin și Elena, încoronați cu crucea la mijloc ținută între mâini.

Isus Hristos în bust pe un fond verzul întunecat, cu haina dedesubt roșie închisă, cu cea de deasupra albastră închisă aureola (nimbul) în raze pierdute; în mâna stângă ține evanghelia deschisă cu citatul în românește cu literă cirilică: "Veniți blagosloviți Părintelui, meu." iar cu dreapta binecuvântează. Icoana e întunecată și în culori, dar probabil și de ani și de fumul lumânărilor. Proporția e bine păstrată. Figura gravă, serioasă, totuși blândă; lucrată în stilul bizantin. Față de întunecime și afumare nu se poate bine studia în amănunte. Proporționalitatea corpului și a părților e bine păstrată, inscripția obișnuită în literă chirilică I. S. H. S.

Maica Domnului e mai bine redată ca Isus Hristos; tot bust, tot pe fond verzul întunecat de vechime și fum, în haină roșie închisă, broderie pe margini și la înveltoarea capului, cu pruncul în brațe ce ține un sul deschis cu o scriere grecească.

Nu-mi dau seamă de ce este scrierea în grecește.

Haina pruncului tot roșie mai deschisă, iar la piept albă închisă. Auerolă (nimbul) în raze pierdute. Frumoasă, tânără, serioasă, inocentă, privire blândă gânditoare, privește în jos. Ochii, sprâncenile, nasul gura, bărbia, bine proporționate, dau un tot armonios. Smerența se observă în toată figura: lucrată în stilul bizantin. Inscripția obișnuită.

Așezarea icoanelor în catapeteasmă nu se conduce după „Erminia” lui Dionisie de Furna. Urmează ca deasupra ușilor împărătești să fie mahrama, iar mai sus să fie „Cina cea de Taină” dar lipsesc. În rândul al doilea urmează să fie icoanele celor 12 praznice împărătești, dar sunt numai două icoane: cea din dreapta deasupra icoanei Mântuitorului, „Învierea” și și cea din stânga deasupra icoanei Maicii Domnului, „Întrarea în Ierusalim. Ambele sunt rotunde, înramate. Intunecate de fum și ani, greu se pot studia. Dar tot în rând cu cele două icoane rotunde ale praznicilor împărătești, ceva mai sus, sunt icoanele Apostolilor, câte doi într-o icoană, care urmează să fie în rândul al treilea cu Iisus Hristos pe tron în mijloc; însă la mijloc mahrama. Vedem dar o inovație. S'a omis aproape în întregime rândul al II-lea rămânând din 12 praznice împărătești, numai două. Iisus Hristos lipsește din rândul al III-lea.

În rândul al IV-lea urmează să fie Maica Domnului în mijloc și proorocii Vechiului Testament, ce au proorocit nașterea Domnului din Fecioară, pe lături. Dar în loc de Maica Domnului e „Cina cea de Taină” și alături câte o icoană cu câte 3 chipuri; două chipuri în fund sunt prooroci, însă al treilea chip mai în față, cel din dreapta e un chip de femeie îmbrăcată cu o haină roșie cu guler de blană albă, iar marginea hainei cu aceeași blană albă ca gulerul; în mâini acea femeie ține o coroană regească. În stânga „Cinei cea de Taină” se văd tot trei chipuri, două de prooroci și un chip de bărbat cu barbă scurtă tăiată, îmbrăcat cu aceeași haină ca și femeia din dreapta cu haina roșie cu guler alb de blană, cu aceeași coroană domnească pe cap și cu o cutie (chivot?) în mână. Nu-mi dau seama ce or fi acei bărbați cu haina roșie și femeia cu chivotul în mână. Preotul local mi-a declarat că în 1930 biserica a fost vizitată de d. I. D. Ștefănescu, actual profesor de istoria artei la Teologia din Chișinău, care a studiat mult aceste două icoane și a spus că nu pot fi decât ctitori de ai bisericii; dar ce or fi căutând ei pe icoanele catapetesmei, când locul lor e în nartex și pridvor pe perețele din fund!

Alătura cu zidul, sub unghiul pendentivilor se află câte o icoană în medalion, în care se văd câte 3 chipuri de prooroci. Sus de tot e crucea cu răstignirea la mijloc și câte un medalion în formă de frunză lată; în dreapta, Apostolul Ioan, în stânga „Maica Domnului dolorosa” cu mâinile strânse pe plept și cu un gest de mare durere pentru fiul răstignit.

Cum vedem, e o inovație în așezarea icoanelor în cata-

peteasmă. S'au omis icoanele Mântuitorului și Maicii Domnului. din rândurile de sus și din a praznicelor împărătești s'au omis 10. S'a schimbat locul icoanei „Cina cea de Taină și a mahamel.

Pictura e întunecată la culori de ani și fum și e în stil bizantin. Toate figurile sunt grave, serioase și chiar posomorite

În altar, partea de sus a absidei e Sfânta Treime de același pictor, N. Cristea 1923, fără nici o importanță. Catapeteasma nu e cea veche a lui Vasile Lupu, ci de construcție și pictură mai nouă; nu i se cunoaște nici originea, nici vechimea.

Mai sunt vreo 4 icoane vechi mobile, care par ar fi de pe vremea lui Vasile Lupu. Sunt mâncate tare de cari, aproape să se sfărâme. Catapeteasma e mai puțin mâncată de cari. Din aceste 4 icoane, mai curate sunt două, una a Sfântului Nicolae și alta a Maicii Domnului. Celelalte sunt mai înnegrite de fum și nu se pot studia. Sfântul Nicolaie, icoană spălăcită cu pictura crăpată și despuiată. Pe un fond verde închis, arhierul în luxoase vestimente de culoare verde, cu flori mari roșii și verzi. Epitrahil roșu, pe cap mitră luxoasă, împrejurul capului auelolă spălăcită. Sus în colțul din stânga, Isus Hristos îi întinde o mitră; în dreapta, Maica Domnului un omofor. Cu mâna dreaptă binecuvîntează, cu stânga ține Evanghelia. Ca tehnică e bine executată; figura e gravă. Impodobiturile nebederitei, epitrahilului și mânicile hainei, denotă răbdarea pictorului. În fund o cetate, probabil Mira Licheș, al cărei cetățiu a fost arhiepiscop. Stilul bizantin ales. Părțile corpului bine proporționate. Inscricția în slavonește: „Sfeti ierahie Nicolaie“ ceea ce ne îndică vechimea—perioada slavonismului—poate de pe timpul lui Vasile Lupu, poate mai târziu.

Maica Domnului pare a nu fi de aceeași mână cu Sf. Nicolaie; mai bine păstrată, pe un fond galben, în haină roșie cu pruncul în brațe pe mâna stângă și dreapta pe piept. Isus Hristos copil ca de 5 ani, cu mâna dreaptă binecuvîntează iar în stânga ține un sul; îmbrăcați în haină galbenă, ambii cu mitră pe cap. Deoparte și de alta, arhanghelii Mihail, și Gavril, cu inscripția „Arhistratig Mihail“. „Arhistratig Gavril“ Arhanghelii sunt cu haine roșii, aripile galben deschis și nimburile aurii. Stil bizantin, icoana e cam rudimentar executată. Proporția părților nu tocmai bine păstrată. Inscricția în slavonește „IELEUSA“? ceea ce-i denotă vechimea.

Poate să fie din timpul lui Vasile Lupu, poate mai recentă.

(Va urma)

Preot D. Săvescu
Răucești

Paștele Țiganilor

(Continuare)

D'apoi, cine nu-și aduce aminte de taraful lui Ursei, vestitul lăutar de pe Valea Bistriței? Un cogemite țigănoi lung, gros, păros și oleacă arcănit de spate, de cei vreo șaptezeci și ceva de ani, petrecuți cu scripca subsuoară pe la cele nunți și cumătrii, dela Buda-Blajești și până'n Șarul-Dornei, unde se face apa sileder. Cu ceafa lată și unsuroasă, cu părul negru ca pana corbului și obrazul lustruit, îmbrăcat totdeauna bolerește, se uita galeș la tot pasul, la un ceas vechi și barosan, scris cu numere turcești și legat cu lanțuri late de argint în curmezșui vestel, care sta întinsă ca burduful la cimpoi, pe pântecel bulbucat și cercuit cu brăe roși și verzi, de nu-l mai cuprindea niciodată pantalonii din șapte sate, luați de pomană dela cel socri-mari, când îi apucau și pe ei toanele, de-l suiau pe țigan pe masa cea mare, să le facă și lor tacsimul cu scripca la spate, luni dimineața la potroc.

Niște buze vinete și cărnose, făcute parcă anume ca să nu se opărească cu zamă de găină grasă, astupau dinții lați strungăreți și albi ca spuma laptelui.

Intre sprincenele arcănite și stufoase, se roteau ca fulgerul doi licurici umezi și scânteietori care dintr'o ochire, te pătrundeau la inimă. Cu mustața surie și lăsată pe oală, făcea tot hazul nevestelor vlăguite de joc, când după un cărașel, ori o polcă pe furate, se strângeau femeile cloacă lângă el, să le zică și lor oleacă ușurel din gura lui de cuc și cu hang trăgănat pe două strune în ciuda bărbatului:

*„Decât mă măritam,
Mai bine mă spânzuram;
Că mila dela bărbat,
Ca umbra de păr uscat“.*

În zilele de dârvală de peste săptămână, când era cu treacătul dela Hangu la Panaci, trăgea la gazdă veche; la babe cu știubele pline, ori la vreun popă bogat în fete de măritat. Ș'o ducea vălătuc; că tare-l mai plăcea țiganului *raciul* fierț cu miere și colac mulet în lapte dulce.

Da'ntr'o dimineață de toamnă târzie, aproape de alesul oilor, o dat și el de dracu; Cum ședea ghemuit și cumpăra gânduri în cerdacul crâșmei din Gura-Dreptului, iacă trece

pe-acolo c'o traistă pe umăr ș'o doniță'n mână, popa Ion Dumnezeu să-l ierte! Șăgalnic cum era de felul lui, ce face, ce drege popa, îl ademeneste pe țigan și-l ia cu dânsul pe jos la stâna lui; tocmai în Grințieșul-Mare, unde varase oile popei... Din vorbă'n vorbă, unul una, altul alta, vremea trece și calea se scurtează.

Pe la toacă, trudiți de atâta drum și rupți în coș de foame, în șueratul ciobanilor și harhățul cânilor, au ieșit cu chlu cu val în poiana stânel. „Ho! tio! hii dilături! țibă jăgărale“, fugeau ciobanii de le pălăia părul, să alunge dulăii, care nu mai văzuse nici prin pădure asemenea dihanii. Popa ca popa, da țiganul gras și moale, câni mulți și întărtați, îl trântise jos și ședea acolo ghemuit și cu gadenele'n sus, vânturând mereu cu scripca pe deasupra capului popii, — care plin de spaimă, se lungise din vreme la pământ și răcneau acolo amândoi, de hulau coclaurile...

Pân'au ajuns ciobanii la ei, se schimbase amândoi urit și-l trecuse toate nevoile.

—„Ha, parinci? hasta-i treaba? brânza mamei ei de stâna!“ — Și țiganul ciudos, sta'n genunchi și-l arăta popii pălăria ferfeniță, scoasă cu cârligul de ciobani din gura cânilor!

—„De, măi Ursei! așa se mânâncă cașul cel dulce.“ I. mai lua'n răs și baciul, parcă n'ar fi fost el estul de amărit.

Odată cu mulsul oilor, o venit și noaptea. Ciobanii de rând s'au dus în porneală, iar strungarii și cu pâclișitul cel de baci, după încheșatul laptelui, au trebuit să cate și de-ale gurii. Și cum erau amândoi lihniți de foame, s'a dus ca pe gura lupului o mămăligă cât roata carului și vârtoasă, de s'o dai de-a rostogolul din vârful bâtei, că pân'în gura Grințieșului, ajunge tot teafără. Da și mămăliga merge, dacă are cine-o'mpinge. Și cum să nu meargă, dacă lângă ea mai erau două străchini cu caș proaspăt frământat cu sare, o cupă cu urdă dulce, ș'o țigăie mare cu hribi prăjiți în unt de oi, cum îi plăcea deobicei Sfinței-Sale, când pălea pe la stână. De băutura era mai greu; că părintele n'adusese la stână, decât câteva pacuri de tutun, ș'o ocă de rachiu de drojdie, pe care-o gătlănise ciobanii înainte de a se așeza la mâncare, de parcă nici n'ar fi mai fost. Și cum urda-i ca ea, cam înecăcioasă și'n hribi scăpase un tănău prea multă sare, le sfârâia gâtlejul de sete. Popa și ciobanii s'au astâmpărat cu apă; da țiganul, care era învățat de la petreceri cu altfel de băutura, cerea mereu acritură. Toată noaptea ciobanii n'au avut hodină de

răul lui Ursei, care dase de-o bărbânță cu jântuit înăcrit, din care-i trăgea pe nerăsuflete din ceas în ceas, de făcuse țiganul un pântece, de să ucizi puricii pe el.

După ce s'o făcut ziua mare și părintele și-o pus la doniță câteva ocă cu unt, ce i se mai cuvenea de la cele vreo patruzeci de mânărl jucăuse ale Sf. Sale și iernate de pomană de oameni pentru plata postului, la plecare trebuia să mai ieie și ceva'n gură; că până'n sat, oricum ar fi mers, tot îi apuca amlaza. Pân'ce baciul îi potrivește și lui Ursei o bucată de caș ș'un bulgăr de urdă dulce, pe care și le-a innodat țiganul cu socoteală în mâneca surtucului, un ceaun cu balmuj fierbinte, care merge și pe sătul și pe flămând, a fost și el gata mes-tecat. Pe urmă, pân'ce baciul le-a mai făcut și niște cupe cu gătejele, așa cum știa el pentru oameni care vin mai rar, Ursei le cânta la strungari în dosul stânil niște bătute, de-i făcuse pe tânăi numai apă... Balmujul gras, gătejele dulci, cereau toate acritură, și'ncă cum...

La plecare, când clobanii se rânduiau la sărutat mâna părintelui de pornire, un strungar schiop și pâclișit, care nu făcea altă treabă decât spăla gălețele de muls, budăcile, cupele, brighidăul, hârzobul și tăujeru, cu care din când în când mai bătea și câniî când se mâncau dela troaca cu zăr; de ciudă că nu putea juca și el ca ceilalți, și-o pus în gând să-l facă pe țigan să joace pe-o para. Și-i cărăbănea mereu una după alta peste pragul stânei la cupe cu jântuit. Și fără să bage ni-meni samă, într'o cupă, îi strecoară, schiopul naibeî, o mână de făină de cari, pusă dosului decuseară, pentru trebușoara asta.

„Hai, moș Ursei, ia-o de bine, că nu se știe când a da Dumnezeu și-i mai putea veni pe la noi”! — Il îndemneau mereu și ceilalți, care râdeau mânzește unul la altul, înțelegân-du-se din ochi cu schiopul.

„Da hai odată, măi țigane, că-i crăpa dracului; nu vezi ce pântece ai făcut? Parcă ești o căpușă”. Il tot chema pă-rintele, care nici tare nu s'ar fi depărtat de stână, de răul cânilor.

„Bodaproste de toate și să ne mai vedem sănătoși;” le răspunde la toți țiganul și-o iau amândoi din loc în hitcălala cânilor, petrecându-i schiopul până'n marginea pădurii.

Și'ncet, 'ncet părintele înainte cu donița cu unt într'o mână și cu traista'n ceialaltă, se tot ulta'napoi după țigan, care rămăsese mai în urmă. El, greol și sătul bumbăn, se sprijinea din când în când, c'o mână într'un cep de brad, iar cu cea-

laltă tot strângea surtucul subsuoară, în care erau învelite cu băgare de samă și scripca și bulgărul de urdă.

Hodiniți bine și sătul, îl pălise pe-amândoi de suguit; țiganul una, popa alta, pân'ce Ursei începe a mârâi cum era treaba lui:

*„Mocănaș cu gluga'ntoarsă,
Dă-ți oițele pe coastă.
Acolo-i iarba de oi,
Și dragostea pentru noi.
Mocănaș cu gluga sură,
Noaptea fură, ziua jură.
Vara stă cu oile,
Iarna bea cu mândrele.
Pune flinta'n dosul stâniei,
Ca să nu te simtă câinii
Și dă-te pe lângă mine,
Să te'nvăț a trăi bine.*

Și tot cu de aiestea și cu de altele mai deșănțate, scoborau amândoi încetul pe plaiul stânei, pân'ce-au dat deasupra unei corhăni prăpăstioase. Și cum părintelui îi amorțise mâna de dus mereu donița plină, ce-i vine lui în gând, să se rânduască cu țiganul. Și l-o dă și lui Ursei, s'o mai ducă și el. Țiganul, ca să-i fie mai ușor, o pune cu toarta'n băț și-o ia'n spate.

—„Iaca măi Ursei, tu ai nimerit-o mai bine ca mine, numai să tragi seama cum mergi; să-ți fie ochii la picioare, că vezi tu ce prăpastie avem de coborât“!

—„Nu purta grija me parinci. Avea-o-ai parci gi doniță, cât am să am eu gi unt“.

Da n'apucă țiganul să facă câțiva pași și farmecele șchlopului din cupa cu jântuit, încep al burzului urit prin pânțele. Mai încolo, văzând că nu-i de șagă și strânsorile îl îngrămădesc mereu, de mai nu-l venea suflet, incremeni deodată'n loc... Cu călcâile lipite și genunchii strânși, galben la față ca turta de ceară și cu ochii holbați pe după târși, se lăcuse ghem în cărare. Și cum nu mai era multă vreme de gândit, tot sucindu-se țiganul și scotocindu-se repede pe la brâu, îl scapătă de pe umăr capătul bățului și, zdup!

„Na! duce dracului de doniță, că eu de-acu am altă treabă!... Să rămâe'n tine, cât rămâne'n mine“! Și donița popii

porni ca din pușcă, de nu s'o ales dintr'nsa decât cloatele unse cu unt și doagele înșirate pe râpă.

* * *

Ce i-o fi tras sufletul lui Ursei cu popa și popii cu preoteasa când s'o întors acasă tot cum s'o dus, asta o știe numai țiganul și toți arhanghelii și cei patruzeci de sfinți dela Nicomidia, ce i-o coborît părintele pe capul bietului Ursei, care de rușinea popii, după ce s'o despărțit de el în Gura-Dreptului, nici nu s'o mai uitat după dânsul.

Sfinția-Sa s'o dus blăznit cu bucuria la mama-preoteasă, iar tovarășul lui o sărit pe-o plută și.... du-te cloară afurisită, până un's'a face apa cârcel și dealul grămadă, cum l-o blestemat popa Ion pe Piclorul-Doniței, numele dealului, care-o rămas de-atunci și va mai rămâne încă'nainte, cât va fi cerul și pământul.

A trecut și asta, cum trec toate în vieață și uitarea le-o pus capac. Numai bietului Ursei, nu-i mai ieșla din inimă blestemul lui popa Ion și afurisenia dată de-o față blsericească. Și cum era îmbătrânit și slab, simțea el bine că de-acum îl apune soarele lui și i se apropie funia de par. Da toate-ar fi fost cum ar fi fost, că la urma urmei, omul c'o moarte-i dator, dacă măcar în ceasul de-apoi, ar fi putut uita zicala din molifta deslegărilor, când vine vremea să te'nvârtă cei patru și să te scoată cu picioarele'nainte: „Și de-a căzut robul Tău acesta sub blestemul tatălui său, sau al maicii sale, sau sub blestemul său, sau pre vreunul din preoți a amărit și dela dânsul a luat legătură nedeslegată, sau în grea afurisenie dela preot a căzut și prin nebăgare de seamă n'a dobândit iertare, iartă-l pre acesta prin mine păcătosul robul Tău“.

Asta-l rodea pe el săracu și n'ar fi vrut să între'n pământ cu blestem duhovnicesc. Anii grei, vieața sbuciumată, bătrânețele cu slăbiciune, grija că de-acum nu va mai putea câștiga așa ușor o bucată de pâne, îl sleia puterile pierdute și le simțea pe toate un sloi de gheață în sufletu-i amărit, în în care rodea fără cruțare viermele pământului.

Intr'o dimineață cu păclă deasă de toamnă târzie, când pădurea și lepădase de mult frunza și iarna bătea la ușă, bătrânul lăutar, cu fața suptă și mâinele tremurânde, se uita gales cu ochii pironiți la cuiul din părete, unde atârna tristă și prăfuită tovarășa lui de vieață, descordată pentru totdeauna. Numai ea-l știa când avea ori nu, un ban în buzunar. Numai

ea-l pricepea când era volos, ori supărat. Numai ea-l înțelegea când era sătul, ori flămând. Numai gura ei pe patru strune, știa să-l descrețească fruntea și să-l mângâie pletele încărungițe fără vreme. Numai glasul ei îi ștergea pe furis lacrimile de pe obraz și-l lua năduvul dela inimă. Cu ea suspina dolna în creierii mușilor și se legăna hora fetelor la scrânclobul din sat. Cu ea urzea cununile și punea la cale căsniciile. Și tot cu ea, până acum vreo șaptezeci și ceva de ani, o adus mereu pe masă la copil „pânea cea de toate zilele.“

„Rămas bun tovarăș drag, că eu de-acum mă duc în altă lume... Și spune la toți care m'au cunoscut, că eu nu iau nimic cu mine. Tot ce-o vleață le-am cântat, dela dânsii am învățat și tot lor le-am lăsat“ !

Pe-o năsălie de dumitrițe brumate, două brațe reci încrucează pentru cea din urmă dată icoana Preacuratel și-o vloară mută își petrecea pân'la capăt tovarășul ei credincios !...

De-o săptămână închelată ningeă într'ună. Din văzduh, pale mari de omăt se lăsau leneșe peste sat. Se împlinise atunci patruzeci de zile, de când se prăpădise cântărețul Bistriței. Din tindă și până'n fundul casei, două rânduri de mese bogate ospătau acum fel-de-fel de lume din sat și împrejurimi. Abur de găluște și plăcinte calde îmbăcseau toată casa. Neamurile își da târcoale printre uși, cu ceanele cu plachie de găscă și blidele cu zamă de găină. Plosca cu rachiu umbra din mână'n mână și vorba era numai de cel dus. C'o traistă mare în gât ș'un șumulag de lumânări aprinse, baba Catlnca da colaci cu mâna ei, de sufletul celui pomenit și care o vleață'ntreagă cât o trăit cu el, n'o dat odată'ntr'insa, ori măcar să-l zic'o vorbă grea.

Cu gândul la dânsul, vrea bătrâna să-i fie primită strădană și pomana ei de patruzeci de zile. Când părintele din capul mesei, în cântări de slavă ridică'n sus panahida la „Veșnica lui pomenire“, gânduri trudite apas'n sufletul babei Catlnca. de nu-și mai poate ostoî plânsul, că'n golul sufletului ei, n'a rămas decât glasul Sf. Sale ; „Eu sunt pământ și cenușă“. Cu capul în piept și fața îmbodolită, se proptește încet de ușă și-și strânge lacrimile în colțul năframei. Inecul de suspine îi spune că de acum i se scurtează calea și s'apropie ș'al ei popas. „Omul ca țarba, zilele lui ca floarea câmpului“ ...In fum gros de smîrnă și tămâie, cântările sfinte și plânsul celor ce l-au cunoscut ridică'n văzduh un praznic creștinesc ; „Fie-l țărna ușoară și Dumnezeu să-l ierte!“.

CAP. V.

Da toate pe lumea asta îs făcute cu rânduiala lor și omul nu trebuie să se ia tare pe scârbă, că scârba-i dela vrășmaș și bucuria din Paști în Paști.

— De ziua asta, la crâșma din vatra satului, scrânclobul cel mare se'nvârte de mama focului; iar scrânciobarii nu-și dau rînd su' grîndei; Hai la scaun, hai la scaun! chemând pe'ntrecute pe cei gură cască și tineretul care stă cloată și se chlcotește mai de-o-parte, Drumul forfotește de îmbulzeală și fel de fel de lume nu-și află stare; că-i o înghesuială, de n'ai unde svârli un ac.

Crâșma hue de cântece și lălăleli, ca'n gura iadului, iar printre ușile scoase din țâțâni. trec una după alta, peste capetele mușteriilor sticle cu bere „Zimca“, de cea spumoasă și gustoasă dela Piatra-Neamțului, care de odată parcă-i moale la băut, da pe urmă, a doua-zi, dac'al gătlănit din cale-afară, te scoală cu drugul; mai cu seamă, dacă după câteva sticle te-a împins păcatul să bei și vin. În crâșmă nu te țin pașii să poți răsbate; da de-ai putut, nu te mai taie capul ce-i acolo; o fumărie ș'o păclă de tutun, de nu vezi nici mâna. De pe pereții asudați curg șuroaie vinete care se preling pe cercevelele dela geamuri, ca roua dimineața pe pănușile de popușoi. La mesele crușite de vin roș, stau țigani gură'n gură și bucuroși de oaspeți și voie bună, pun la cale pe cășlegi mai multe despărțiri decât cununii. Așa li-i felul; schimbă femelle ca pe caii cei nărăvași, ca să n'apuce a se răci treaba.

Crâșmarul learcă de apă, îi mai nebun și el de cap și de atâta zăpăceală, mai nu știe cul să-i dele și dela cine să iele. Cu părul vâlvoi și ochii paianjeniți, stă priponit de ușa tejghelei, de n'ai ce face cu el și nu-ți vine să mai cinstești un pahar, când îl vezi descheiat la gât și ștergând mereu cu măneca cămeșei sudorile reci de pe pleptul păros, cân'de cân'să curgă'n oală. În fundul crâșmei pe un podeț de scânduri noi și mai ridicate oleacă, un taraf de v'o șase lăutari scot niște ofturi ca acelea și dau din când în când capetele peste cap, drept ca chițigolul când se'neacă în donița cu lapte dulce; iar un pul de țigănaș cu gâtul bubos și de-o vârstă cân'nu-l bun de nici o treabă, se căznește și el să sgândăre scripca, acolo unde o mănâncă. O șopârlă de țigăncușă, cu sânii bulbucăți și cu ochii ca două săgeți, stă țanțoșă în fața tarafului, mai

potrivindu-și din când în când salba dela gât și mărgelele ca para focului. Dintr'o guriță mică cu buzele cărnose, les pe potrivveala cui vrea s'o asculte și-i drag să trăiască, cântece de auleu și dor, de-ți ia cu căușul tăt năduvul de la inimă :

<i>„Foaie verde a bobului</i>	<i>Și omului numai jăle.</i>
<i>Dă, Doamne, și omului,</i>	<i>Codrului i-ai dat cărare</i>
<i>Ce i-ai dat și codrului:</i>	<i>Și omului supărare.</i>
<i>Codrului i-ai dat putere</i>	<i>Codrului i-ai dat izvor</i>
<i>Și omului numai dor.</i>	

Și așa-i zice de cu foc balaoacheșă și se fâție pe un călcâi, de de te face să te uiți în gura ei, ca'n gura cucului, iar după asta, când lăutarii o schimbă într'o bătută, s'o vezi, tete, cum se învârte ca prâsnelul și plesnește din deget cu zicale de joc, de-ți-i mai mare dragul să te uiți cum i se desface catrința înhorbotată, de-ți vine s'o bași în sân ca pe o fragă coaptă,

Afară-i altă treabă: scrânciobul se'nvârte roată după roată și scrânciobarii cu capul gol și cu mânecile suflicate, au prins o păreche de tineri în răscruci ș'au pus rămașag că dacă nu le dă o vadră de vin negru, de cel bun de junghiuri când ești asudat, s'au jurat că le face festa și-i dau geanganaua, până s'o'ntoarce și rânza'n ei.

Celelalte scaune, îs toate goale și lumea cu gura căscată se ultă spărietă cum se leagănă cei din răscruci, cân' de cân'să sboare în nori, cu scaun cu tot.

Rămășagu-i cu câștig și cei de sus îs lăsați să se bâție de capul lor. După ce mai fac câteva salturi, scoboară ca săgeata în hohotele de răs a scrânciobarilor, care deabea-i așteaptă să-l vadă'n palmă ca pe urmă să se aștearnă pe băătură; că de acu-i aproape de toacă și vin alți schimbași la scrânciob. Ograda-i destul de mare și încape într'însa și bun și rău. Pe la mese s'au strâns neamurile în de ele, ciocnesc ouă roși și cinstesc un păhăruș de vin, în sănătatea celor veniți într'adins ca să-l cunoască la Paștele lor. Infrățiți cu cei de-o lege, urează cu toții într'un glas ș'un gând: An mănos cu pace și timpuri bune să dea Dumnezeu la toată lumea și nouă!

Pe un podeț de dulap de brad geluiți de-atunci și cocoțat pe patru stâlpi de stejar, cam deasupra streșenii, cu farmaclâc și umbrar de cetină pe delături, stă la rând pe lăiși taraful lui vestitu Călărașu din târgul Buhușului.

Cu două clarinete, o dobă cât ziua de ieri, două talgere ca două funduri de căldare și fel de fel de hostrumenturi de

tablă și alămuri, unse și frecate pe tăte părțile cu cenușă cernută și muletă'n gaz, de nu te rabdă nici soarele să te ufi la ele; iar în picloare între țiganl și cu flgornul gata la gură, stă băț „Șefu Călărașu“, cum îi place lui să-l zică. Un țiganaș chipeș, cu sprâncenile stufoase, pudrat ca dintr'altuia și cu mustața numai cotori, ager și deșirat la trup și gros, îmbrăcat c'o rante neagră splintecată dinapoi până'n șale, își tot așează c'o mână un fluturaș negru de petică la gât; iar cu ceialaltă, își potrivește musciucul flgornului între buzele vinete și carnoase, făcute parcă într'adins pentru trebușoara asta. „Homanda la mine“! Ș'odată, toți ca unul, tună o horă legănată, de hue satul și stă apa 'n loc. Să fi de lemn și să nu fi dat în vleață niciodată din piclor, acu' nu te rabdă inima să nu te prinzi și tu. Vorba ceea:

„Spune mândră poți, nu poți,
Că de nu, te spun, la toți.“

Și-i greu până intri, că de lăsat te lași îndată; Ori de nu, vrei, nu vrei, bei Grigore aghlasmă. Lumea mai cioplită oleacă joacă 'n mijloc, — iar țiganii mai pe-delături, că dă, simt și ei că au pe-obraz o țâr' de păr, de le-ascunde cea rușine, nu-mai dacă mai rămâne. Ogrăzile vecinilor stau ticsite de cotlugi și trăsuri, cai și căruți, venite, de-a mai mare dragul, cu cei care n'au de lucru pe ziua de azi și le-o trebuit Paști țigănesc.

Prin livezi către pădure, satul de-atâta sbucium și joc, se ridică cete și părechi ne 'npărechiate de prieteni și tineri îndrăgostiți, cum și de cei oleacă mai vrâsnici cu mestecenii în mustață și cu gândul la catrință, ca să guste și ei un păhăruț, toloniți pe iarbă verde și oleacă mai de-o-parte de ochii lumii.

Când ai ajuns mai la dos și sub poală de huci umbros, nu-s târși și tufe, câți scripcari și cobzari își așteaptă să le vie nada în palmă.

Un soldat din dorobanți, c'o harmonică cât o covată, și legată c'o curea lată peste umeri, toată numai clape și înflorituri lucloase, de-ți fug ochii pe ea, o foaște ușurel c'un cântec de lume, la doi din două sate, și dintr'însa și din gură, de se cred, *sălacii de ei*, că-s la umbră 'n dosul lunii, unde nu-i mai vede nime; așa se pupă de-cu-sete într'un dos de tufan, c'au uitat de-atunci că-s în livada popii și-i tăvălesc iarba.

Intr'o poeniță, sub un cires înflorit, Răducan bătrânul

cobzar, care 'n tineretea lui era așa de meșter de scripcă, de fura după șuerul popii și „tatăl nostru” din arcuș; azi, gârbov și slăbănog, cu mustața sură și părul nins, stă galeș și plouat, c'o pălărie mucegăită și adusă pe ceafă; ține hangu pe trei strune unui țigănaș numai de-o șchloapă, care ascultă încremenit cu scripca la gură la palavrele unui mahmur, care nu vrea de loc să îmbătrânească.

Pe marginea pârăuțului de su-pădure, sule pe 'ntrecute la hucl, dudul și cuconițe — de cele cu botini în mână după ce-o ieșit din sat — și se 'nșiră una după alta desculțe pe cărare, ca cocoarele în drum de toamnă. Și amândouă cărdurile nu mai vin pe-aici pân' la anul viitor; numai că cele de la pădure, pe seară tot se mai întorc înapoi din ele, necărdulte și trudite, vorbind de clacă, chiuind și vânturând din mâni damigene și sticle goale de bere și vin, uscate cum n'ar mai fi fost. Doi „pui de cloară” de-abea ieșiți din rufe, nu-ș' dac'au opt ani, năcăjesc un țambal de două ori cât ei, să stea în cumpănă pe-un mușuroi. Unul din ei, cu cămeșulca ieșită prin buzunările pantalonilor, zgândăre o scripcuță după puterea lui; iar celullalt, cu două clocănele de petică, îl umblă mânuțele ca fulgerul, pe deasupra strunelor întinse c'o zi mai înainte de clorul cel bătrân, căruia cine știe în ce parte îi mai stelesc și lui ochii de ziua asta! Și așa cum îs, cum nu-s, cântă și se strâmbă poșordicurile de țigănași, de fac tot hazul la niște școlari de liceu, căroră numai capetele de la ațe li se mai cunosc și locul unde-o fost cusută matricola pe mâneca tunicii de uniformă. Și cu șapca pusă de-a cățeaua ca soldatul când se liberează:

*De-ar fi mândra unde-i luna
Aș vede-o totdeauna;
Dar mândra e pe pământ
Și n'o pot vedea curând.*

Și din toată socoteala asta, s'o ales și ei cu câțiva golo-gănași și cu câte-o legătură de pască de la niște fetișcane fără stăpân, venite, la așa într'o doară, în tovărășia unora și altora, ca să se întâlnească cu cine nu s'o mai întâlnit și s' audă ce n'o mai auzit. Și mai ales dacă nici n'o fi nimeni cu ele și le-a apuca și noaptea, aici li-i locul de dat cinstea pe rușine. Incaltea pentru cele măritate, nu-l bănat; mai cu-seamă că azi numai pe-aici îi sărbătoare, încolo-i zi de lucru...

Dela pod dela Lespezi și până'n drept de gârla fabricii,

unde se scaldă nemțoaicele în dricul verii, cât ține șesul Bistriței, de când s'o făcut geană de ziuă, lumea s'o hrănit de treabă. Gospodarii din partea locului ară cu capul gol și de multe ori uită și de popasul boilor; că acu-i toiul arăturilor de primăvară. Că de vrei să ai după ce bea apă, bagă plugul în pământ în mustul omătului; iar pentru păpușoi, c'o săptă-mână înainte și cu una după Paști; că de-o apuca a se încheia codrul, n'ai cu ce îngroșa apa. Și de-i vedea și-i vedea c'ai scintit-o, mai potrivește treaba și după crângul luminilor de pe cer și mai lasă-i pocnitului pe cei dela orașe, care se suie prin turnuri pustii cu fel-de-fel de ochelari și crăcâni, ca să vadă'n stele și să vorbească cu Dumnezeu și nouă să ne dele de lucru cu minciunile lor din jurnale. Tu nu te potrivești la toți nebunii; că de-i vedea că luna are țarcalan împrejur și-a fi lăsată cu pânțele în jos, fă ce-i face mai repede; că atâta vreme cât a ținea sfertul acela, ar'să-i tragă niște ploii, de-ar'să cânte broasca'n brazdă. Da ce le pasă celor cu petrecania dela huci de truda istoria, care nu știu de cât atâta. Că, slavă Domnului, de când îi lumea și până azi, n'am văzut pe nimeni mort de foame.

Și la urma urmei, doar pânțele n'are fereastră, să se vadă ce-i în el. Ei cu-a lor și noi cu-a noastră; hai mai bine să vedem dacă s'o scoborit cei dela huci, că de acu începe a amurgii și poate-om trage pe la casa cui ne are și ne ține de mâncare. În poiana din pădure, n'o rămas în urma lor de cât sticle sparte pe su-tufe și prin iarbă, coji de ouă. Fărmături de cozonac, jurnale unsuroase și hârtii ferfenițite, jucăria vântului de noapte și hrana cânilor țigănești, — că acu-i și ziua lor; că pân'la anu, să se tot lingă pe bot. În sat îi lată rău, drept ca la spartul termarocului; lumea se foește care'ncotro, ca papura la furtună. Unii înhamă caii, alții nu găsesc hățurile; femelle, boarfele de pe căruți, copiii se încurcă printre picioarele celor ce li se'ncurcă limba'n gură și toate scripțile de pe deal s'au scoborit în sat. Scrânciobul se'nvârte fără plată și fetele ar mai juca oleacă, că acu-i și lumea lor și soarele n'o dat așa de mult după deal. Un buldăjer c'o ghebă'n spate cât o doniță, cu mânecile suflecate și nebărbierit de-o lună, sprâjină pe drugii căruței un butol cu nu știu ce. Cumpănit pe-o coastă și cu gura către drum, — iar el c'un șorț ud și zoios, prins de gât cu niște șlară de cusut țuhali, strigă de-ți ia auzul; „Mer'murate, mer'murate“! Dar marfa lui se'ntreabă ca ceapa în ziua de Paști. Doar copiii le mai mozolesc și cei

înăcriți de băutură, ca să le mai treacă de arșiță și rângăeli. Drept lângă scările crâșmei, așa ca să nu fie prea departe de stâmpărat focul gâtului, fratele lui Călărașu fligornistu, pe-un tăletor de fag făcut anume, hăcucă cu capul gol haltane de carne macră : O plefturește oleacă prin niște făină de grâu ca să nu se prindă tare de degete, o dă printr'un talger cu sare ardeiată, ș'apoi din mână'n mână, o chitește din ochi în guguloți de-o-potrivă de mari; îi așează cu rânduială pe sârmele grătarului înroșit și, fripți nefripți, îi împarte la repezeală celor dimprejur, de mai n'are vreme să-și șteargă de pe gât duiumul de sudori reci care-l înădușă strigând : „Hai la mititei, hai la mititei, proaspeți și curăței, numai cu doi lei“. — Jaratecul arde potrivit su-grătar și'n tăt satul i-o fumărale ș'o putoare de carne friptă, de-ți ia nasul din loc și te face să înghiți în sec, ori să te dai mai de-o-parte să te poți ține de-un gard... până-ți scoate ce-ai băgat. Un gardist de noapte scurt și gros, unsuros pe obraz și cu fărături la gură, stă țanțoș în pragul crâșmei și-și răsucesce în răspăr mustața stufoasă, ca să-ți acopere o alunică cât o prună, ce-ți spânzură de nara stângă, ca traista de oblâncul calului. Și nu știu ce dracu are, că pe ziua de azi îl cam cludos; că scuipă mereu printre dinți și-și mușcă prea des buzele crăpate. Cu ochii holbați, tot face semn c'o râncă împletită la niște draci de copii, care-i dau pe furis oglinda cu soare drept în ochi.

O balaoacheșă din taraful vestitului Călin de la Piatra-Neamțului, cu catrința pe-un șold și cu casinca numai pe vârful capului, stă nu știu de ce, tot cam în preajma lui; se vede că l-o simțit c'o luat leafa de Paști. Ș'asa i-o face de-al dracului țigăncușa la joc, de-l umblă șalele pe șolduri, ca șârpele pe apă, de și a uitat gardistul meu de atunci limba'n gură; sau, poate săracu, se gândea și el acum la ce-a fost și el odată...

*Du-mă, Doamne, du-mă iară
Pe cel deal cu frunza rară,
Prin poiana cea rotată
Să mai țiu ce-am fost odată...*

Mai încolo, un țir de jidănaș din târgul Buhușului, c'un gât subțire ca țilınca și cu picioarele ca niște catalige, stă strâmb și adus de spate ca o coromâslă, cu capul băgat până'n urechi într'o ladă pe trei picioare și îmbrobodită c'o buleandă neagră, și scoate una după alta ca din oală, fel-de-fel de poze

la părechii de fete cu soldați, care'n toamnă se liberează. Pe marginea șanțului, o țigancă scofâlcită jălește'n pumni, că niște obraznici n'au avut de lucru și i-au răsturnat coșul cu sămânță sărată de două păhară la leu, bună de ros și șoarecii, dar mai bună pentru mahmuri la un țap cu bere rece.

Hăt în colo, la umbra unei răchiți din dosul gardului, se vede-o 'ngrămădeală de lume de tătă mâna, care se tot saltă pe vârful picioarelor, de parcă cine știe ce poznă mare s'ar fi întâmplat acolo! — În mijloc, un surtucar dela târg, c'o pălărie bleagă trasă pe ochi, stă grecește pe iară și cu amândouă mânele întoarce tacticos, când pe-o parte, când pe alta, v'o trei cărți de joc, toate de-o-potrivă și la fel de slinuite. Pe una-s trei puncte negre, pe alta trei roși, iar pe cealaltă un popă. Și tot clămpănind nu's ce din gură și trăgând pe furis cu coada ochiului pe su-pălărie la lumea adunată, îndeamnă mereu pe cei din prejur, să-și încerce norocul: „Care-i roșă, pe cinci lei?” — În vreme ce unul tot de-ai lui, se face că nu-l cunoaște și nu-l pricepe șmecheria și făcându-și loc cu de-a-sila prin mulțime, se face a-l întreba cam cu jumătate de gură:

— „Da cum îi treaba asta, Domnule?”

— „Uite cum: Eu am aici trei cărți: una roșă, una neagră și asta-i popă. Ți le arăt frumos pe față, uite-așa și iar așa și tot așa și ușor le'ntorc pe dos. Le-ai văzut, cred?”

— „Da, văzut!”

— „Le-ai văzut bine?”

— „Cred că bine!”

— „Atunci, care-i roșă, pe cinci lei?”

— „Uite-o, asta!”

Și când o întors cartea pe față, drept aceea o fost, că doar o vedea ș'un chior, așa de încetinel le purta și le așeza la locul lor.

— „Dă-mi acu cinci lei!”

— „Păi, da n'ai pus. Pune întâi banul jos, pun și eu, pui și dumneata și cine o avea noroc din noi, ar'să-i ia pe toți”.

Și așa, cel care-o făcea pe prostu, da sfătuît mai dinainte și bun înțeles tovarăș la potlogării cu celălalt, câștigă la rând de vreo trei patru ori, pân'odată se'nfurle și zice:

„Ha! pe-un pol!”

— „Ba, ha! pe doi.” Pierde odată și trânteste mânios pălăria jos, de i-a sărit fundul cât colo!

— „Ha! pe-o sută.” Ș'o câștigă. „Ei acu mai rămâneți sănătoși”. Și făcându-și loc printre lume, iese ca din pușcă și du-te, norocosule! Și bun dus a fost!

Cel de față rămân bulmaci de cap și'ncep a se scotoци flecare prin buzunări. „Ce să-i faci? Așa i-a fost norocul lui și pace bună.“ Se face supărat cel cu cărțile. Câțiva nu-și dau rând la'nghesufală să pună și ei câte cinci lei, altul zece, unii polul și afacerea prinde la unghii.

Și dă-l, dă-l, lumea se'ngrămădea ca la urs. Da cel cu munca pe căciulă, tot trăgea pe furis cu ochiul, la un țărănoi barosan, înclinat cu un brâu lat și roș și c'o pălărie numai nasturi, cum de-o bucat'de vreme, tot frământă între degete o hârtie pestriță, c'un gând să plece și cu zece nu.

— „Ha! cine mai pune? Nu fugiți, domnilor, de noroc, că el numai odată în viață trece pe la poarta omului!“

Cel cu hârtia se mai sucește, se mai codește oleacă, își la înlma'n dinți, ferește pe unul pe altul, se așează pe vine în fața celui cu norocul, trage cămeșa pe genunchi și pălăria pe coafă și-l zice: „Măi, chiaburule, ia acu să te văd eu dacă ai parale? Și bate îndesat pe iarbă cu podul palmei „o țărăncuță“ de cinci sute. Potlogarul, roș ca para focului, se scotocește și el repede prin toate buzunările și toarnă alături, tot pe-atâta mărunțuș.

— Bă, uite'n coa! Să umbli cu cărțile pe'ndelete să le văd și eu și cu mine tăta lumea de aici; că de nu, uite la mine: Cântiți-oi da un pumn de-al meu, te bag de viu în fundul pământului! Auzitu-m'ai?“

— „Da cum crezi'mneta, bade, că noi n'am mai văzut parale? Uite-aici!“ Și începe să schimbe cărțile din mână'n mână; mai încetișor la început ș'apoi din ce în ce mai lute și tot mai lute, până când într'o vreme numai dracu poate era în stare să le mai zărească!

„Ista-l popa, asta-i neagra, uite roșea pe cîn'sute“. Și de odat', smac! cu toate la pământ și cu ochii holbați când la badea cel plin de noroc, când la grămada de franci; „Ha! ridic-o“! Cel dîmprejur încep să se aplece și să arăte cu degetul; „Eu o văd, eu o știu, îl la mijloc, ba-l la dreapta, ba-l așa, ba nu-l așa“. Da omul nostru o văzuse el mai bine ca toți. Și de-odat' mai împingând cu coatele în lături cân'pe unul cân'pe altul, se pune în genunchi, face-o cruce mare și cu „Doamne-ajută“, ridică drept pe popă!... „Na, tu-i aplecu mamei lui de popă; ș'asa și pe dîncolo, Doamne iartă-mă! S'o dus boii dracului! — E, he! da la urma urmei, lehamete; câte nu prăpădește omu'n viață? Nu m'o făcut doar banii pe mine, eu i-am făcut pe ei. Ducă-se dracului de pomană! — Și când

gătește el de boscorodit și se uită printre lumea încrimentă, cel cu cărțile, ia-l de unde nu-i; pierise canfora cu bani cu tot. În urmă, lumea s'o împrăstiet care'ncotro, vorbind între ei, că aista-i drept necuratu împelițat; dar nu-l tăia pe nimeni capul, că târgovețul mai avea și pentru el un popă cu noroc în mână largă a surtucului. Mârlanul cel cu păcatul, posomorit și cu mâinile băgate'n brâu până'n coate, se ridică acum ciudos pe scările crâșmel, că doar a mai uita de jălea „țărăncuței", care n'avea stare'n pungă lui. Babele cu copchii de mână, incurcă și ele lumea pe ici-colea, amăgindu-i cu bomboane roșii, cai de pâine prăjită și bulgări de cucoși boiți. Niște golănași dela târg cu mingi de petică legate în cruciș c'o bucată de gumă ca la praștie, plesnesc pe furis pe unde-s mai plinuțe fetișcanele de sama lor și dându-se dosului, se fac că-s oameni de treabă. Pe pârău is numai coji de ouă svârllte într'adins și menite cu socoteala lor, că pân'de-acu într'un an la Paști, ori le-a da ori nu mâncare, să curgă ouăle din găini, cum curge apa pe pârău. Așa o apucat femeile din partea locului din bătrâni, că-i bine așa și așa, ar'să facă neam de neamul lor, cât a fi hăul și pârăul. Jândării câte doi în patrulă, cu flori la capelă și cu pușca de-1 cățeaua, fac numai din'ochi, că altă putere n'au, când trec pe lângă fetele din sat și cată nod în papură unui jidănoi puclos, care uluit de cap, n'o ținut pe dreapta căruța cu sifoane și n'o fost mult să ieie'n oiște un boiernaș străin, care de treaz ce era, așa dormea de dus, că dormea și moartea'n el. Cu capul spânzurat pe burduful trăsuri de târg, cu care venise și el pe locurile alestea de-a mai mare dragul, horăia acum vârtos, cât pe nas cât pe gură, de parcă mâna porcii la jâr. Doi flăcăiandri asudați learcă dela popici, nu-și dau rând dela găleata cu apă rece, scoasă drept de-atunci de vizitiul boierului plesnit cu leuca.

O țigăncușă cu fușta verde și tulpanul roș, ține drept în sus ca sfeșnicul înaintea mortului, un prepeleac boit cu toate boielele de pe lume și cu crăciile pline cu flori de hârtie, care se învârt'ca niște moriști care'n-cotro, când le dă vântul de lucru. Niște copii dintr'un vârf de mălin, caută bătaia cu lumânarea zlua mare și mereu rup la crengi înflorite și asvârl cu ele'n drum ca doar-doar, ar putea nimeri în cofa cu braggă a unui țigan, care de tare ce i se întreabă băutura lui, a adormit și el la umbra mălinului de pe marginea șanțului.

Lumea ar mai zăbovi o țără, că, slavă Domnului, ar avea și pe noapte ce să facă, dar la crâșma cu delegii roșii, s'o

aprinș lampa demult și huiagul s'o mai molconit oleacă. Cei cu limba neagră o lăsat de-acu cântarea și stau trudiți și tolonți pe iarbă, cu hostrumentele la cap și numai ei știu în limba lor, ce mai pun acum la cale.

Hue valea de chlote și duruit de căruți, care se lasă în nori de colb mai mult în josul apei, pân'la podul cel mare dela Lespezi, pe unde calea-i mai lungă, da drumu-i mai bun. De aici, dacă ți-l treaba pe cât în sus pe cât în jos, poți s'o fel încotro vrei; Peste pod, numai la o svârlitură de băț, îi halta Racila, cu trenuri ca vântul și ca gândul din ceas în ceas și la Piatra și la Bacău, numai să fii lute de picior și să nu te folești mult, că acu, după legea nouă, nu mai strigă nimeni „poștiți în vagoane“; rămâi pe jos cât ești de boier și n'ai cul cere socoteală. Ori de nu, atunci ia-o pe șosea că-l cum-li plelea și'n sus și'n jos; cai și căruță bună să ai, că nu te doare capu și ești devreme acasă, la copii și la nevastă.

(Va urma)

I. v. Th. Ursu.

L I T E R A R E

I. Al. Brătescu -- Voinești

Născut la 1868 în Târgoviște, locul bogat în amintiri istorice și fericit oraș al poezilor, unde au văzut lumina zilei și alți înaintași ai literaturii românești (Iancu Văcărescu, Cârlova, Eliade, Gr. Alexandrescu), Brătescu Voinești se coboară dintr'o veche familie de boieri neaoși. Studiile și le-a făcut în țară, la liceul Sf. Sava și apoi la Facultatea de drept din București, intrând întâi în magistratură și apoi practicând avocatura în orașul său natal. Atras și de curente politice ajunge deputat, dar mai curând s'a remarcat ca om de înaltă cultură, de neîntrecută vervă și de literat distins.

A ocupat funcțiunea de director general al teatrelor și de secretar general al camerei deputaților; este membru al Ateneului Român din 1911 și apoi membru al Academiei Române, din 1918.

Figură distinsă și atrăgătoare, păstrează aceeași violciune de tinerețe, gata să te observe și să-ți vorbească. Oricine s'a bucurat de prilejul unei convorbiri sau unui anturaj cu Brătescu-Voinești păstrează amintirea unor clipe de înălțare și de fericire, căci omul acesta e înzestrat cu multe daruri sufletești, la care se mai adaugă bogăția unei lumi de elită cu care a venit în contact, precum și frământarea altei lumi pe care a iubit-o cu pasiune artistică.

Așa, spre exemplu, D-l Mihai D. Ralea spune că l-a auzit odată la o masă a „Vieții Românești” la Iași: „Între supă și friptură, a spus, cu neînchipuită măestrle, atâtea lucruri, încât un tânăr nuvelist de astăzi ar fi găsit acolo material pentru un volum.”⁽¹⁾

Dar nu numai un spirit critic poate să conchidă astfel; trecători de toate zilele, muncitori, funcționari, simpli particulari sau oameni din înalta societate, s'au întâlnit adesea cu Brătescu-Voinești în capitală, la o masă mai intimă, pe treptele Parlamentului sau ale Academiei Române; în câmp sau în munți, la pescuit ori la vânătoare. Totdeauna cu fața zâm-

⁽¹⁾ M. D. Ralea, Perspective, 1928, p. 53.

bltoare învălătită în neaua vremii ca o resemnare senină; uneori cu vădită bunătaie, alteori cu spontană glumă, toate aceste autentice împletiri ale idilicului românesc, evidențind firescul unei vieți nealterate.

Dar Brătescu-Voinești poartă cu dânsul și gândirea și sufletul unei lumi apuse, luminate de geniile acestui neam ca Eminescu, Titu Maiorescu, I. L. Caragiale, Al. Vlăhuță ș. a.

Sub farmecul poeziei idilice eminesciene, Brătescu Voinești a compus în tinerețe și versuri, pe care le-a publicat în aceeași vestită revistă leșeană; Convorbiri Literare (Caisul). T. Maiorescu l-a fost cel mai prețios profesor și îndrumător; Caragiale l-a însuflat îndemnul de a zugrăvi pe năpăstuiții și pe biruitorii vieții, iar cu Vlăhuță a creat ideologia moralității în artă și amândoi au pus temelie unui minunat edificiu de viață românească prin revista „Lamura” și ziarul „Dacia” (1918). A colaborat și la „Viața Românească”; azi este în comitetul de conducere al Rev. Fundațiilor Regale și de reținut o faptă că numai după ce și-a publicat crâmpetele de viață gândită și trăită, și-a adunat apoi în volum scrierile sale. Poate tocmai de aceasta Brătescu-Voinești începe să fie cunoscut ca literat mai târziu decât contemporanii săi. Pe de altă parte, scrierile risipite nu-s cunoscute în adevărata lor valoare, mai ales că publicul nostru, *cetitor grăbit*, este cam lipsit de gustul estetic și de judecata obiectivă.

În 1903 apare volumul *Nuvele și schițe*, apoi *În lumea dreptății*, 1908; *Neamul Udreștilor, Intunerice și lumină*, 1912; *Rătăcire*, 1923; *Firimituri*, 1929; *Cu undița și În pragul apusului*. Pentru teatru a tradus din Emile Augler comedia *Guérin* *Notarul* și singur a compus drama modernă *Sorana*, ambele jucate cu succes pe scena Teatrului Național. Ca scrieri ideologice are *În slujba păcii*, 1919 și *Huliganism*, 1937.

Ca scriitor, Brătescu Voinești excelează în schițe și în nuvele. În asemenea specii literare viața curge simplu și natural, când duloasă ca un apus de tinerețe, când plină de voințe ca o regăsire familiară.

Cu simplitate și bonomie arta marelui scriitor ne farmecă și ne cucerește întocmai ca scîlpiria unui metal prețios. În scrierile sale găsim lumea celor dezarmați și inadaptații.

Unii sunt dezarmați prin deosebirea de vârstă (Niculăiță Mincună) sau de autoritate (Microbul). Niculăiță cade victimă a cîstei. Narațiunea înfățișează viața castă dela țară în antiteză cu imoralitatea oficialității ticluitoare a mediului me-

schin, în care fatal se va sbate eroul. Fondul tragic al nuvelei desvălule toată murdăria autorității cazono, care urmărește cu groază pe cel mai pașnic om.

În *Microbul*, narațiunea înfățișează umorul comunicativ ca un început de viață veselă, pentru ca desnodământul să se prăbușească în tragic. În trupurile schilodite bat atâtea inimii nobile, dar nesfârșita răutate omenească biciuește crud și ipocrit suferința, acolo unde aceasta e mai cumplită.

Este atâta adevăr și realism în aceste două crâmpoie de viață, încât se pare că autorul ne urmărește pas cu pas, ca să ne immortalizeze cu păcatele și cu calitățile noastre oricât de ascunse ar fi ele.

Dela copilăria rustică înzestrată cu daruri sufletești dar lipsită de belșugul pământului etnic (*Nicușor*), până la bătrânețea care se resemnează (*Până Trăsnea Sfântul*) sau până la naivitatea și durerea lumii necuvântătoare, (*Puiul, Moartea lui Castor*), este o viață de sbuciumări succesive, care alternează cu momente hazlii, întocmai ca o vatră care mistule și încălzește în același timp. Sfârșirea bătrâneții ca și sfârșitul unei generații (*Neamul Udreștilor*) ne înfățișează duloșia unui trecut care dispăre într'o umbră de lirism.

Sentimentul acesta al măcinării ființei pământene nu este însă atât de subtil redat ca în *Sadoveanu*, de exemplu. La *Brătescu-Voinesti* viața își cere drepturile ei, uneori cu pasiune, alteori cu rigorism moral. Astfel, în umoristica nuvelă: *Călătorului îi șade bine cu drumul*, se vede lupta între voință și pasivitate, care duce la biruința slăbiciunilor omenești. Afinitățile sufletești, dacă se completează rar în bine, apoi ele se uniformizează totdeauna în rău. Dar chiar prietenia dacă este o virtute, apoi ușor poate să rupă bara solidarității, pentru a ieși liberă în câmpul complicității. Prietenia poate să vicieze pe cel seduși de pofto și slăbiciunile omenești se arată mai cu seamă în lumea prietenilor, unde parcă o chemare tainică te îndeamnă să evadezi din mersul tipic al vieții. Preceptului latin: *Curae atre vino dessipantur*, îi corespunde românescul: „Călătorului îi șade bine cu drumul“ — *cu dru'u*, cum ar spune eroii noștri Năiță și Pitache. Afinitățile sufletești își găsesc ușor cauza și în cele mai neînsemnate motive exterioare; în cazul nostru: întârzierea unuia din prieteni, căldura zilei, vitrina hanului etc.

În altă ordine de idei, rigorismul moral stă în strânsă legătură cu adaptarea la mediu. Eroul moral sufero tocmai din

pricina inadaptabilității, cum vedem în clasică nuvelă: *In lumea dreptății*. Andrei Răzescu este un suflet ales, nobil și drept. Conștient de menirea sa, ca magistrat el nu alunecă și nu se pleacă nici chiar în fața destinului. Rămâne senin în lumea idealului său, fără a urî și fără a pricinui neajunsuri avocaților Berlescu și Vineanu, care alunecaseră pe panta josnicilor. Rămas *liber* în afară de mediul viciat, Răzescu își petrece orele de răgaz gustând mai curând plăcerile artistice. Răzescu este un inadaptabil, ca mulți din eroii lui Brătescu-Voinești. Societatea trebuie ridicată prin exemple categorice, nu prin metode asupritoare. Sufletele mici pătrund și parvin oriunde în chip dezolant sau ridicol.

Acest aspect ridicol al unei societăți în prefacere ni l-a zugrăvit și Caragiale.

Reversul tragic și mai lăuntric al aceleiași societăți ni-l redă Brătescu-Voinești.

Ambițiile și situațiile în care se complac eroii lui Caragiale provoacă râsul și compătimirea. Eroii lui Brătescu-Voinești ne cheamă la deslegarea unei probleme morale, din care să rezulte creșterea unui mediu de viață superioară și înmormântarea mediului meschin, care e totdeauna fatal pentru oricine.

Trecând peste scrierile ideologice care aduc mărturisirea unei înalte credințe pentru determinarea gândirii naționaliste, ne mai oprim la volumul intitulat *In pragul apusului*. Sunt aici adunate *gânduri și amintiri*: *Inseninare* înfățișează aspectul vieții în devenire, care duce la situarea poziției individului ca valoare proprie.

Amintire dureroasă evoacă figura îndureratului Eminescu. *Conferință* prezintă autobiografia și confesiunea de scriitor a lui Brătescu-Voinești, iar *Moș Vasile Drozman* ne oferă prilejul de a călători împreună cu autorul în ținuturile pitorești ale Neamțului și ale Dornei, pe valea îngustă a Barnarului împodobită de brazi seculari și însuflețită de jocul păstrăvilor sub paza de vultur a pădurarului Drozman.

Din scrisul lui Brătescu-Voinești respiră simpatia și mila umană pentru năpăstuiții vieții, care se prăbușesc în lupta pentru ideal sub loviturile egoismului celor puternici. Autorul crede totuși în triumful final al vieții morale, de aceea și opera sa este rezultanta unei înalte concepții, în care arta și onestitatea ei sunt într-o perfectă armonie.

Stilul clasic și fără podoabe deșarte formează o altă calitate a scriitorului nostru, care poate sta alături de Alphonse Daudet al Franței și de Dickens al Englezilor.

Iată pentru ce intelectualitatea românească sărbătorește în toamna acestui an 70 ani de viață a marelui scriitor și ougetător român.

Prof. Victor Țăranu

C A I S U L

*Când ție m'am destăinuit,
Era caisul înflorit
Și vântu'n ramuri adia
Și flori ningeau.*

*Din toată fericirea mea,
Doar dansul îmi mai rămânea
Și eu cu dorul lui dintâi,
Să mă mângâi.*

*Dar astăzi iarna mi l-a nins
Și vântu'n brațe l-a cuprins
Și l-a 'ndoit pân'la pământ
Și mi l-a frânt.*

*Când primăvara a trecut,
Am înțeles că l-am pierdut
Și mi s'a stins frumosul vis
De sub cais.*

I. Al. Brătescu-Voinești

S E A R Ă

*In două
frîng iar orele'n incendiu
ca'n apele din veac să te recaut,
dar brațul meu de mort rămîne'n rană
și sufletul 'ncercat devine flaut.*

*Nici-un mănunchiu de pași imateriali
n'a mai crescut de-atunci în amintire,
nici floarea unui gest
n'a zăbovit în cale ;
profund tresar silabele de bronz
în dansul lor sonor pe catedrale.*

*Năvalnic mă cuprind
covoare de cenușă
cu volbura ce-o despletesc copacii.*

*De-atîta lună și zădărnicie
până departe'n anotimpul sur,
metropola cu turlele de sînge,
deschide toamnei porțile'n azur.*

George Moroșanu

CÂNTEC

*Și-am zis verde păr sacâz,
Duminică după prânz,
Ce mai pui de-amor mi-am prins !
De-ar avea vr'o fire bună,
Tot l-aș mai iubi vr'o lună !
De-ar avea vr'o minte proastă,
Păcat de dragostea noastră !..*

*Femea cu dinți mărunți,
De multă vreme mă minți,
Și mi spui că te măriți.
Mărită-te, dragul meu,
Că mie nu-mi pare rău ;
Și nici bine nu-mi prea pare,
Căci la inimă mă doare !
Dacă-i vrea și-i vrea și-i vrea,
Să mă chemi la nunta ta.
De parafe n'oi avea
Ț'oi depune musteața
Musteața de dismerdat,
Gurița de sărutat,*

*Am auzit, mândră, zău,
Că te bate mă-ta rău,
Pentru că te iubesc eu.
Spune mâni-ta așa:
Să 'ngrădească ulița
Cu spini și cu mărăcini,
Ca să nu ne întâlnim.
Numai sâmbăta odată,
Duminica ziua toată
Și în cele sărbători
Peste zi de nouă ori.*

Culegere de **C. Tănase-Telu**

(Auzită dela Gh. Moroșanu, Hangu-Neamț)

Descânțece

De diochi

Fugi diochi dintre ochi, din creștetul capului, din sfârcul nasului, din tot sângele lui. M'am dus în marginea mării, am găsit o lespede, am ridicat-o sus, am găsit o șărpoaică c'un ochi de foc și unul de apă. Ochiul de apă l-a stâns pe cel de foc, a stâns tăti giunghiurile, tăti durerile, să se ducă pe codrii, pi pustii, pi unde lumea nu umblă, cucoșii nu cântă și... (numele) să rămâie curat, luminat, ca argintul strecurat. Amin! Ca soarele în sânin. Amin! Amin! Amin!

De beșica cea rea.

S'o sculat omul cel mare, o luat boii cei mari, i-o îngiugat la carul mare, s'o îmbrăcat cu sumanu cel mare, o luat toporul cel mare, s'o dus la pădurea cea mare, o tăiet lemnul cel mare, o făcut masa cea mare, o chemat tăti buboaietele, tăti bubile și tăti beșicile, numai beșica cei ră n'o chemat-o. E di ciudă din vârf s'o uscat, din rădăcină o săcat și n'o rămas nici cât un fir di mac, în patru deschicat, și... (numele) o rămas curat, luminat, ca argintul strecurat, de Dumnezeu sfântul lăsat. Amin! Amin! Amin!

Carte de strânsoare.

(Auzită dela Costache Popa)

Pentru robul lui Dumnezeu... (numele). Minunile lui Sf. Sisoie, eu robul lui Dumnezeu coborîndu-mă din Muntele Sionului, adică din Măgura Elionului, văzând pe Arhanghelul Mihail, întâmpinând pe Avestița, aripa Satanei, cu părul capului lung până în călcăie, ochii erau ca focul, din gură îi eșă foc; merge foarte strălucită, cu trupul schimonosită: o întrebă Arhanghelul: „Di unde vii tu, satană, și cum îți este numele?”

„Eu sânt Avestița, aripa Satanii!” Atunci Arhanghelul o luă di păr ș'o bātu cu paloș di foc și cu bă-

tăi de foc și cu bătaii de usturime. Iar e zâse să mai înceteze îngeru din bătae, că-i vi le-a spune tăti.

Încetând, a început a spune :

„Auzit-ai de-o Fecioară Maria, fata lui Ioachim și-a Anei, pe care a vestit-o Arhanghelul pin tăti cetățile, că Maria ar sî nască pi Isus? Și eu merg cu ale mele diavolești meșteșuguri ca s'o smintesc pi e”.

„Până'n zâua de astăzi, meșteșuguri a tăli mi le spui!” Și e iar zâse, să mai înceteze din bătaii, că-i vi le-a spune pi rând. Încetând, a început a spune :

„Eu mă fac muscă, eu mă fac paiangăn, eu mă fac ogar, tăti nălucirile văzute și nevăzute, merg di smintesc fimeile noaptea pin somn greu dormind. Și li eu copiii și smintesc fetili lor ; și am 19 numi ale mele ; Avestița, Novroda, Salomina, Zurina, Puha, Igra, Neveta, Niha, Doha, Bevezău, Scorbola, Berzbu-diu, Suțfer, Nai, Vai, Sărpoaica, și undi se vor găsi numele meli, nu m'oi apropie de ace casă șapți poști di loc, nici di nimeni câți vor fi în ace casă, iar mila lui D-zeu este cu Dvs. în veci, amin, ca soarele'n senin. Amin! Amin!”

Culegere de D. MAREȘ
inv. Ghigoești

LITERARE.

Licăriri de stele, poezii de P. Stati. Iași, 1938.

Autorul „Interpretărilor din lirica latină” începe să ocupe un loc de frunte printre tinerii poeți, cu noul volum de poezii. Sufletul poetului agitat ca un talaz de mare se revarsă molcom în versuri, urzind cu măiestrie visul unei lumi senine, în acord cu firea și în ritm cu vremea :

*Stăpân al firii, cerul, un templu de lumină
Albastru fără margini, misterios și clar,
Își revărsă pe lume splendoarea lui divină,
Țesând cu mâni măiestre, visări fără hotar.*

Cuvântul dârz de esență tragică se încruntează sonor și veșnic în trupul unei strofe, ca brațele vigoeroase ale bradului verde, care cuprind cu sete pământul și cerul să se apere de sălbatica furtună :

*Mereu tot mai aproape, bubuituri răsună,
Sunt plini de vuet munții. Cu sulite de ploaie,
In codri năvălește sălbatica furtună
Sfărmându-și vijelia de brazi ce nu se'ndoaie.*

Reviste.

Sunt reviste care pot apărea regulat lunar, altele săptămânal. Unele își duc cu greu existența și apar la 2 sau la trei luni. Astfel, bătrâna revistă Convorbiri Literare a apărut în anul acesta pe lunile Ianuarie-Mai, deci la cinci luni. La urmă, aceasta n'ar avea importanță, dacă cititorii nu s'ar oțări ca să pretindă apariția regulată a revistelor, nu atât pentru a le citi, ci mai ales fiindcă le-au plătit. Este totuși o deosebire între o marfă plătită ori acontată și între o hrană spirituală, unde nu se plătește decât munca zetarilor.

Poporul Românesc, An VII. Nr. 14, Chitila-Ilfov. Nici n'ai putea bănuți că o revistă fără reclamă de 16 pagini, poate cuprinde atâta bogăție de viață și atâta duh național. Dela Platra Neamț colaborează D-l avocat Vasile C. Șoarec, Decanul Baroului, intransigentul luptător naționalist. Revista, scrisă pe înțelesul tuturor ca o literă de evanghelie, o recomandăm cu căldură.

Gândul Nostru, An V, Nr. 5-6. Foia dăscălească dela Bala transformată în revistă, apare cu un material tot mai plin de însuflețire, ca un memento și ca un îndemn. Dintre rânduri se ridică solemn figura învățătorului erou: Neculai Stoleriu dela Bala.

DIDACTICE.

Noul Abecedar. Nu o reformă, ci o mare problemă a învățământului primar s'a rezolvat prin monopolizarea și iefinirea abecedarului. Norodul a răsuflat, iar traficanții de maculatură și-au ostoit elanul pedagogic în tăcere. Numai d-l Arghezi se consideră jignit că la alcătuirea noului abecedar nu a fost sollicitat și d-sa în chip expres și nici nu l-a fost consultată scrierea *Ochii Maicii Domnului*. S'ar fi aflat acolo metoda desăvârșită? Povestea cu *covrigul* ne-o îndicase decent Creangă. Dar: Popa are două burți; B. Sare cingătoarea și rămâne toată burta mare; D. Las burta singură de sus; P. I-am pus un șorț; R. Ori: Cine-l chior și cine are ochiul lui între picioare? (A).

Ni se pare prea năbădăloasă metoda; iar premiul regal, pe care-l invoacă autorul, nu răsplătește decât calitățile poetice ale D-lui Arghezi.

ARTISTICE.

Cu prilejul centenarului marele pictor român N. Grigorescu, s'a organizat la București o expoziție „edificatoare”. Cu o grabă neexplicabilă și fără control autorizat artistic s'au expus și unele picturi care nu aparțin genialului pictor. Publicul vizitator le-a admirat deopotrivă și unii și-au mărturisit „pe cuvânt” adevărate emoții estetice în fața altor pânze.

Cât de superficiali suntem când vrem să întreprindem ceva mai serios și câtă mediocritate vădăm când ne credem culți!

L'art Roumain de Transylvanie, 1938, este lucrarea d-lui prof. Coriolan Petranu, în care se înfățișează manifestările artistice de peste Carpați în chip metodic, ținând seama de evoluția spirituală, de încercările primitive și rustice ori de creațiunile artiștilor. Opera este importantă și prin faptul că lucrările de acest fel sunt destul de rare la noi.

SPORTIVE.

Toate ziarele au și o pagină sportivă care e urmărită cu pasiune de cetitorii mai tineri. Este spiritul nou al vremii care

dă preferință sportului. Dar acest spirit nu emană dela marea masă românească, ci este o exaltare a intelectualității obosite ori superficiale. Închipuiți-vă că țaranii noștri ar juca foot-ball ori tennis, sau dacă marii noștri cărturari s'au îndeletnicit în viața lor cu așa ceva.

În locul deslănțurii instinctelor barbare ale boxului — de pildă, ori chiar a foot-ball-ului, s'ar putea cultiva cu real folos și cu plăcut interes jocurile noastre populare; iar dacă e vorba de noul spirit al vremii, apoi toate soiurile de sporturi trebuiesc reglementate rapid în vederea apărării naționale prin munca de folos obștesc. Nu o muncă simbolică, ci o reală construcție de edificii, beciuri, drumuri, rețele, adăposturi, unde, alături de profesioniștii muncii manuale, ar interveni cu folos și spiritul inventiv al intelectualului, s'ar respecta și cerințele fizice ale trupului și ar triumfa etica efortului.

Și totuși... La matchul de duminică 25 Sept. a. c. între echipa națională a Germaniei și echipa națională a României s'au adunat zeci de mii de spectatori. Împotriva gustului și opiniei publice nu te poți opune, căci ar fi antisocial. Dar în echipa națională a României se găseau: Dobay, Bodola, Baratki... socotiți drept cei mai renumiți foot-baliști. Tocmai aceștia însă au jucat mai slab, și mai indiferent. Publicul a rămas indignat, nu numai desamăgit. Rezultatul jocului: 4—1 pentru Germania; și acest rezultat ar fi fost și mai penibil, dacă jucătorii români: Orza, Albu, David . . . n'ar fi depus eforturi uriașe pentru salvarea unui punct de onoare.

În echipa Germaniei erau numai jucători de sânge german, însoțiți de sute de tineri germani, care le întrețineau focul entuziasmului. De ce nu s'a procedat și la noi la fel? Ne-am fi dat seama; cu cine, cum și când să ne angajăm în eforturi sportive de acest fel. Nu pentru altceva, dar publicul nostru care se afla pe terenul A. N. E. F. și acela care asculta difuzarea la radio, n'ar fi rămas atât de contrariat și poate chiar umilit.

EXTERNE.

a) Vizita Suveranilor Angliei în Franța, în a doua jumătate a lunii Iulie, a consolidat pe deplin legăturile de amicitie între Franța și Anglia, asigurând pe o nouă perioadă de timp o pace mai durabilă în Europa Centrală. Efectul s'a și remarcat: Cehoslovacia nu se înconvoale, iar Bulgaria a semnat pactul balcanic.

b) Războiul civil din Spania durează de doi ani. Oricare va fi rezultatul luptei, Spania rămâne o țară distrusă pentru mulți ani, mai distrusă decât o țară care a luat parte în războiul mondial. Puterile Europei nu socotesc oportună o intervenție energică pentru aplanarea conflictului; ba se pare că se întrec spre a-l aprinde. O experimentare de principii și de forțe pe un teritoriu străin e tot ce poate fi mai convenabil.

c) În Extremul Orient situația este analoagă: Seucid oamenii galbeni.

d) Și tot la fel se pun la cale revoluții și lupte în Palestina, Egipt, Arabia, India, Mexico, Grecia etc. *Este epoca diplomației armate și a războaielor nedecarate pentru salvarea agresorului și a autorilor morali.*

e) Deși Germania s'a apropiat vertiginos de granițele Italiei, totuși Fuehrerul declară solemn că hotarele celor două țări nu vor fi depășite, dar Roma și Berlin vor avea un viitor strălucit. Altădată Fuehrerul a vorbit de bazinul dunărean. Recenta presiune asupra Cehoslovaciei trădează acest plan. Prin urmare e clar: Germania imperialistă tinde spre Sud-Est, pe linia Dunării. Bine înțeles că la Sud de această linie începe acțiunea Italiei.

TABLETE.

Poeți vii care nu-s printre noi: G. Topârceanu, Octavian Goga, Ovid Densusștanu; ca și D. Anghel, ca și Alfred Moșolu ș. a. m. d.

A murit și Ionel Fernic, dar trăiește dulos în sufletele noastre ca și Ciprian Porumbescu, ca și Leonard, etc.

Morți poeți care-s printre vii: îi găsiți împăunați mai în toate revistele mari.

Pe acei care au poate o altfel de rezonanță interioară, îi rugăm să ne tâlmăcească versurile:

*In șoldurile tale, sub pielea prea albă,
Dorm bivoli de apă, greoi,
Cu coarnele'ntoarse și bot de metal,
Și'n somn, când se'ntorc, mă cutremur.*

Nu interesează autorul. Ne interesează numai faptul că asemenea șarade apar în „Revista Fundațiilor Regale“. Atât de pustit să fie oare sufletul muzel românești?

1938 Indoliat. Nici într'un an de pace sufletul românesc n'a fost mai cernit ca în 1938. Anul pierderilor ireparabile

încrustează adânc și dureros în sufletul tuturor pe marii dispăruți; Regina Maria, Octavian Goga, George Marinescu, Ovid Densușlanu, Grigore Filipescu, Generalul Mărdărescu, Dimitrie Evolceanu. Sunt prăbușiri din culme: cea mai mare regină, cel mai mare om politic și poet național, cel mai desăvârșit savant, cel mai mare filosof, cel mai aristocrat om politic, cel mai cutezător general, cel mai subtil profesor de limbi clasice.

DIN LOCALITATE.

Școlare. Noul an școlar s'a deschis sub semnul vremilor de primenire. Numeroși profesori și învățători tineri au ocupat posturi în învățământul local. Mulți alții, care au împlinit limita de vârstă sau anii de serviciu, au trecut la pensie. Pentru acești slujitori ai școlii de peste trei decenți, colegii au datoriat să-i cinstească printr'o aleasă sărbătorire, *Revista Apostolul va închina pagini speciale sărbătorilor.*

Tot școlare. Dacă față de abuzurile din anii politicianismului, situația se prezintă azi atât de clară în conformitate cu legiurile școlare, totuși în provincie șicanele n'au încetat definitiv. Rănile sociale se astupă desigur foarte greu, din lipsa de oameni cu toată răspunderea socială, care trebuie să corespundă în întregime încrederii ce li se acordă, care trebuie să se transforme după noul spirit al vremii.

Nu este nimic mai împede, decât să se aplice legile date de Guvernul Țării, în litera și în spiritul lor, cu toată tăria morală și cu toată puterea de umanitate. Căci, cine ar putea crede că îl este îngăduit culva, ca să slăbească valoarea sau valabilitatea unui articol din lege, ori cine ar putea crede că trebuie să se treacă indiferent cu vederea micile mizerii provinciale, fără să se atragă atenția că procedeele învechite nu mai corespund vremii ei, din contra, pot fi chiar primejdioase.

Judecătorești. În urma marilor mișcări în magistratură, corpul judecătoresc dela Neamț a fost completat astfel: Tribunalul Neamț, secția I; Gh. Strat, prim președinte; C. Polcof și P. Popescu, judecători de ședință; D. Comanță supleant. Secția II-a; Gr. Ghiculescu, președinte; Șt. Vasilescu și Gh. Ionescu-Ghinea, judecători de ședință; C. Grigoriu, supleant. Judecător de Instrucție; Eugen Cârdei.

Judecătoria mixtă Platra-N.; D. R. Kirculescu, judecător; C. Balcanășu, ajutor.

Judecătoria Tg. Neamț; Alexandru Dârțu, judecător.

Judecătoria Buhuși; Gh. Anghene, judecător și M. Ungureanu, ajutor.

Judecătoria Hangu: I. Dimoftache jud., cu gradul de Conseiller de Curte, I. Mrejerlu, ajutor.

T. V.

OFICIALE

1. Cursul complementar rural funcționează cu începere dela 15 Oct. 1938 și până la 15 Aprilie 1939.

2. In zilele de 26 și 27 Sept. a. c. s'au făcut la Minister numirile prin încredințare — în posturile rămase libere în urma pensionărilor și detașărilor — a normaliştilor seria 1934 și normalistelor seria 1935. Toți acești învățători au dreptul la transferare.

3. Învățătorii nu vor părăsi școala fără concediu aprobat de Revizoratul școlar. Direcția școlii va elibera o dovadă, prin care să se constate aprobarea concediului.

4. Accesul învățătorilor în birourile revizoratului școlar, pentru orice informațiuni, este îngăduit numai între orele 11—13⁰⁰. Restul timpului este rezervat funcționarilor, pentru a-și pune lucrările la punct.

5. Din zătare suntem informați că învățătorii pensionari, până la primirea pensiei, pot cere acouturi dela Casa Corp. Dld. București.

Comunicări

Trimiterea revistei în două exemplare la Academia Română și la Universități, cade numai în sarcina Tipografiei.

Revistele de schimb, manuscrisele și corespondența se vor trimite pe adresa D-lui profesor Victor Țăranu, la Piatra-Neamț.

Orice schimbare de adresă și orice nemulțumire se vor aduce la cunoștința redacției.

Abonamentele se vor trimite sau se vor achita contra chitanță numai D-lui C. Avasiloaiei, Revizor școlar de Neamț, casierul revistei.

Abonamentul de 80 lei anual, se va încasa în două rate egale, la Iulie, 1938 și 1 Octomvrie, 1938.

Domnii învățători și colaboratori ai revistei sunt rugați să ne trimită dări de seamă despre realizările străjerești și extrașcolare durabile din lumea satelor, însoțite de fotografii.

„GHEORGHE ASACHI”
TIPOGRAFIE, STERIOTYPE
— ȘI —
LEGĂTORIE DE CĂRȚI
— 1938 —

D-sale

D-lui *Prof. V. Niculescu*

Comuna

Piatra N.

Județul

(Licul Petru Rareș)

ABONAMENTUL : LEI 80 ANUAL